№ 159 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, 22 ՅՈՒԼԻՍԻ — 1910 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, 22 ՅՈՒԼԻՍԻ № 159

ԵՐԵՍՈՒՆՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը 6 ռուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Сергіевская ул., № 5.
կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Խմբագրատան տելեֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամենօրեայ
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20 կոպէկ.
Խմբագրատան տելեֆօն № 253.

ՄՇԱԿ

Հասցէն. ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ».
TIFLIS, Rédaction «MSCHAK».

ՕԳՈՍՏՈՍԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՑ ՎԵՐՋԸ 5 ՌՈՒԲԼԻ

12 ամսվ.՝ 10 ր., 6 և 7 ամսվ. 6 ր., ամսակ. 1 ր. Ամերիկա՝ տարեկան 6 դոլլար, Եւրոպա՝ 32 ֆր., Պարսկաստան՝ 10 ր., Թիւրքիա՝ 120 ղրուշ։
Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել 6ամ. երեն hասցեն, նոյնպէս և 40 կոպ. (կարելի է և նամականիշով)։

Յայտարարութիւններ համար վճարում են. I երեսի վրա իւրաքանչիւր տողատեղին 20 կոպ., վերջին երեսի վրա՝ 10 կոպ.։ Կովկասից դուրս յայտարարութիւնները ընդունվում են բացառապէս Торг. Домъ „Л. и Э. Метцль и Ко" ֆիրմայի միջոցով Մոսկվայում, Պետերբուրգում և Վարշավայում։
ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

Ամսիս 17-ին լրացաւ հռչակաւոր հրապարակախօս և յայտնի հասարակական գործիչ

ԳՐԻԳՈՐ ԱՒԵՏԵԱՆ ՋԱՆՇԵԱՆԻ

մահվան 10-ամեակը, որի առիթով մի խումբ համակրողների նախաձեռնութեամբ կիրակի, ամսիս 25-ին, ժամը 12 ին, հանգուցեալի յիշատակին Վանքի մայր-եկեղեցում ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ կը կատարվի։
(հ.շ.կ.) 856. 3—1

ՎՐԱՑ ԱԶՆՈՒԱԿԱՆՆԵՐԻ ԱՄԱՌԱՅԻՆ ԹԱՏՐՈՆ
Այսօր, հինգշաբթի, յուլիսի 22-ին
5-րդ օր ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀՍԿԱՅԱԿԱՆ ԸՄԲՇԱՄԱՐՏԻ
ԿՌՄԲՇԱՄԱՐՏԵՆ 5 ՀԵՏԱՔՐՔՐԱԿԱՆ ԶՈՅԳԵՐ.
I զոյգ՝ Ս. ՊԵՏՐՈՍ—ԿՈՐՆԷԼ ՏԷՄԷԼԻ։ II զոյգ՝ ԽԱՆՕՃ ՆԱՋԻ—ԼԻՒԴՎԻԳ։ III զոյգ՝ վճռական ըմբշամարտ ՄԻԽԷԼ-ՄԱՅԵՐԻ և ԽԱՆԿՕ ՐԵՅՆԲԵՐԻ միջև։ IV զոյգ՝ ԿԼ. ԲՈՒԼ—ՄԱՏԻՒՇԷՆԿՕ։ V զոյգ՝ ՎԱՆ-ՐՕՏԷՆ—ԿԱԼԿԱՌԻ։
Նախ քան ըմբշամարտը սկսելը՝ երեկոյեան ժամը 9-ից— ՍԻՆԵՄԱՏՕԳՐԱՖ։ Ըմբշամարտի սկիզբը երեկ. ժ. 10½-ին։ Գները մատչելի են (30 կ. մինչև 2 ր.)։
Այգում նուագում է կանանց երաժշտախումբը։ Կայ փառահեղ խոհանոց։
(առ.) 851. 0—2

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ
Ամառային շէնութիւն
Այսօր, հինգշաբթի, յուլիսի 22-ին
տեղի կունենայ
Ընտանեկան երեկոյթ
Արտիստներ Ր. Ն. ՊՈՍՕԾԿԱՅԱ և Վ. Ն. ՆՕՎԱՑՑԻ
կը ներկայացնեն
„Вольная Пташка"
Կոմեդ. 3 գործ., հեղ. Կարպովի։
Երեկոյթին կը նուագէ լարանուագ խումբը։
Հիւրերը ընդհանուր հիմունքների համաձայն մուտքի համար վճարում են՝ տղամարդիկ 1 ր., կանայք 50 կ.։
Տոմսակները՝ 10—30 կ. արժող. ծախվում են Ժողովարանի շվէյցարի մօտ։
Ներկայացման սկիզբը երեկ. ժամը ճիշդ 9-ին։
852. 1—1

ԳԻՐ
ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑԸ
(Թիֆլիս, Վէլեամինօվսկայա փող., № 7)
Կոմիսիայով գրեր է ընդունում վաճառելու։
(ա. օ.) առ. 854. 2—1

ՊԱՍՏԱՌՆԵՐ
(ОБОИ)
ԵՂԲ. ՏԱՐՆՕՊՕԼ
ՖԱԲՐԻԿԱՅԻ
8 կ. սկսած մինչև 6 ր. իւրաքանչիւր փաթեթը (ռուլօ)։
Ունի պահեստներ Ռուսաստանի բոլոր մեծ քաղաքներում։
ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔԸ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ
Գոլովինսկի պր., 21, Արտիստ. Ընկ. շէնքում.
Տելեֆօն № 355.
ԳՆԵՐԸ ՖԱԲՐԻԿԱՅԻՆ
ՆՄՈՒՇՆԵՐԸ ՁՐԻ
(հ.շ.) (ա.) 310. 50—35

ԳՈՐԾԱՐԱՆԱԿԱՆ ԱՐԴԻՒՆԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ

Մեր անցեալ յօդուածում, կանգ առնելով հողի և գործարանի կատարած դերի մասին մեր կեանքում, մենք ասացինք, որ գործարանական կեանքը դեռ թոյլ է մեզանում։

Անկասկած՝ եթէ մեր գաւառական շրջաններում մեծ քանակութեամբ գործարաններ հաստատված լինէին, այն ժամանակ գիւղական ազատ ձեռքերը աշխատանքի աղբիւրներ կունենային իրանց մօտիկ շրջավայրում։

Այդպիսի գործարաններ քիչ են մեզանում։

Մի քանի պղնձահանքեր Զանգեզուրի գաւառում, մի քանի աղահանքեր Արաքսի աւազանում, մի քանի մետաքսագործական, օղեգործական, կաթնատնտեսական և ուրիշ գործարաններ զանազան շրջաններում—ահա բոլորը։

Փոքր ի շատէ մեծ գործարանները գտնվում են կենտրոնական քաղաքներում և նրանք էլ չեն գրաւել բանւորների մի այնպիսի մեծ թիւ, որ կազմէր գիւղական հասակաւոր աշխատաւորների մի խոշոր տոկոս։

Աշխատանքի գլխաւոր աղբիւրը դեռ ևս շարունակում է մնալ գիւղատնտեսութիւնը։

Անտարակոյս, գործարանների թիւը տարէ-տարի աւելանալու է մեր երկրում, արհեստագիտական աշխատանքի ծաւալը ընդարձակվելու է և ոչ երկրագործական եկամուտների քանակը մեծանալու է մեր երկրի ընդհանուր ելումուտքի մէջ, բայց ներկայումս դեռ դանդաղ է առաջ գնում նոր տեխնիկայի մուտքը մեր իրականութեան մէջ։

Ի՞նչ է պատճառը այդ դանդաղութեան։ Թւենք մի քանիսը։

Նախաձեռնողների բացակայութիւնը, մեր երկրի մի քանի պայմանների անբարեյաջող լինելը, արհեստագէտների պակասութիւնը և կովկասեան վաճառանոցի անբաւարար դրութիւնը։

Արդարև՝ եթէ նախաձեռնող և ձեռնարկող ոգու ներկայացուցիչները շատ լինէին մեր երկրի մէջ, մի՞թէ այժմ մեր երկրի զանազան մասերում հաստատված չէին լինի արդիւնագործութեան զանազան ճիւղեր։ Անշուշտ կը լինէին։

Եթէ միւս կողմից մեր երկիրը, որ այնքան անյարմար է երթևեկութեան և սերտ հաղորդակցութեան համար, պատած լինէր երկաթուղային ցանցով և յարմարեցված լինէր մթերքներ ստանալու և մթերքներ տանելու ընդարձակ կազմակերպութեան, մի՞թէ նա այսօր ներշնչած չէր լինի նոր կեանք արդիւնագործութեան մէջ։ Անշուշտ այդպէս կը լինէր։

Եթէ Կովկասում շատ լինէին ձեռնհաս, փորձված արհեստագէտներ, որոնք հմուտ լինէին նոր, մեր երկրի պայմաններին յարմար, արդիւնագործութիւններ ստեղծելու և կազմակերպելու մեր երկրի զանազան մասերում, մի՞թէ նրանք գրաւած չէին լինի դրամագլուխներ՝ գեղեցիկ արդիւնագործական հիմնարկութիւններ հաստատելու համար։ Անշուշտ գրաւած կը լինէին։

Եթէ, վերջապէս, կովկասեան վաճառանոցը, կամ կովկասեան վաճառական դասը ընդունակ հանդիսացած լինէին բարենպաստ պայմաններ ստեղծելու կովկասեան մթերքների վաճառահանութեան համար, մի՞թէ կասկածել կարելի է, որ շուտով ձեռնարկութիւններ հանդէս կը գային բաւարարութիւն տալու երևան եկած խոշոր և ապահով պահանջներին։

Մենք կարող էին մատնացոյց լինել և մի երկու ուրիշ պայմանների վրա, որոնց գոյութիւնը և ներկայութիւնը կը նպաստէին գործարանական արդիւնագործութեան զարգացմանը մեր երկրում։

Մեր նպատակը սակայն բոլոր գործօնների բազմակողմանի քննութիւնը չէ ներկայ յօդուածում, այլ առաջ մղել ընդհանուր խնդիր արդիւնագործութեան զանազան ճիւղերի պատուաստման մասին մեր երկրում և ընդգծել այն տխուր հանգամանքը, որ մեր երկրի մէջ երևան չեն գալիս այնպիսի համախմբումներ և խորհրդակցութիւններ, որոնք լուրջ կերպով զբաղվէին մեր երկրի տնտեսական զարգացման հոգատարութեամբ և դիւրացնէին ճանապարհները արդիւնաբերական գործողների համար, որպէսզի մեր երկիրը ծածկվէր գործարանական ցանցով և աշխատանքի նոր աղբիւրներ բանար մեր աշխատաւոր մասսայի առաջ։

Ս. Քալանթար

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Պետերբուրգ, 20 յուլիսի

Նորին Մեծութիւններ Թագաւոր Կայսրը և Թագուհի Կայսրուհի Ալեքսանդրա Ֆէօդորօվնան Գահաժառանգ Արքայորդու և Օգոստափառ Դուստրների հետ երէկ բարեհաճեցին վերադառնալ Պետերհօֆ։ Ստորագրեց պալատի մինիստր գ.-ադ. բարօն Ֆրեդերիկս։ (Հ. Գ.)

Ստոկհօլմ, 20 յուլիսի

Հանդիսաւորապէս բացվեց խաղաղութեան միջազգային կօնգրէսը։ Ներկայ էին 24 երկրների 60 ներկայացուցիչներ և դիպլօմատիկան մարմինը։ Շվէդական արտաքին գործերի մինիստրը ողջունեց կօնգրէսին կառավարութեան անունից։ Կօնգրէսը շնորհաւորական հեռագիրներ ուղարկեց Բերտա Սուտտներին և Լէվ Տօլստոյին։ Երեկոյեան տեղի ունեցաւ խնջոյք։ (Հ. Գ.)

Թեհրան, 20 յուլիսի

Անյայտ ֆէդայիներ, կառքերի մէջ նստած անցնելով բանուկ փողոցով, համազարկով սպանեցին Թաղի-զադէի քրոջ-որդի Միրզա-Մամէդ-Ալիխանին, նաև Թաղի-զադէի մօտիկ խորհրդակից սէիդ Աբդուլրազակին։ Տրամադրութիւնը յուզալի է։

Յամառ կերպով լուր է տարածված, երբ ձերբակալել են երկու մարդասպանների, որոնք ուղարկված են եղել ծայրայեղների կուսակցութեան կողմից, որը ներկայումս իր ձեռքն է ձգել իշխանութիւնը՝ Նէջեֆի մուշտէիդներին սպանելու նպատակով։ Այս լուրը կատաղութիւն է առաջ բերել կաբինէտի անդամների դէմ, որոնց՝ Նէջեֆի մուշտէիդները, ըստ լուրերի, որոշել են արտաքսել Պարսկաստանից։ (Հ. Գ.)

Բեռլին, 20 յուլիսի

Պետերբուրգի Հեռ. Գործակալութեան թղթակցին տեղիս ծովային մինիստրութեան մէջ հաղորդեցին, որ գերմանական և թիւրքական կառավարութիւնների միջև բանակցութիւններ են վարվում այն մասին, որ «Բրանդենբուրգ» տիպի երկու գերմանական հին նաւեր վաճառվեն Թիւրքիային։ Բանակցութիւնները հաւանօրէն աջողութեամբ կը պսակվեն։ (Հ. Գ.)

Սօֆիա, 20 յուլիսի

Բօլգարական հեռագրական գործակալութիւնը տեղեկացնում է, որ բօլգարական հասարակական կարծիքը բնաւ յուզված չէ մակեդօնական ազգաբնակութիւնը զինաթափ անելու խրոխտութիւնից. նա միայն ցանկանում է, որպէս զի զինաթափումը կատարվի օրինական եղանակներով, առանց աւելորդ խստութեան։ (Հ. Գ.)

Դալլաս (Տէխաս), 20 յուլիսի

Ցեղական կռւի պատճառով Անդերսօնի շրջանում ձերբակալվեցին բազմաթիւ սպիտակամորթներ։ Իշխանութիւնները փողոցների պատերին յայտարարութիւններ են կպցրել՝ թէ սպիտակամորթների յարձակումը նեգրների վրա անարդարացի է։ (Հ. Գ.)

Կրօնշտադտ, 20 յուլիսի

№ 102 մարտանաւի կաթսաներից մէկը պայթեց. զոհվեցին 6, վիրաւորվեցին 14 մարդ։ (Հ. Գ.)

Օրան, 20 յուլիսի

Գնացքների ընդհարման ժամանակ սպանվեցին 20, վիրաւորվեցին 40 մարդ։ (Հ. Գ.)

Սան-Սեբաստիան, 20 յուլիսի

Սպանական թագաւորական զոյգը մեկնեց Պարիզ։ (Հ. Գ.)

Ռամբուլիէ, 20 յուլիսի

Սպանական թագաւորական զոյգը Անգլիա գնալիս կայարանում դիմաւորվեց նախագահ Ֆալիէրից և կնոջից, որոնց ուղեկցութեամբ եկաւ ամրոցը, ուր կայացաւ նախաճաշ։ Ներկայ էին Բրիանը և Պիշօնը։ Թագաւորը երկար ժամանակ զրուցեց նրանց հետ, յետոյ թագաւորական զոյգը աւտոմօբիլով մեկնեց Պարիզ, ուր իջաւ հիւրանոցում։ (Հ. Գ.)

Վիէննա, 20 յուլիսի

Բօլգարական թագաւորը մեկնեց իր ունգարական կալուածքները, թագուհին՝ Սօֆիա։ (Հ. Գ.)

Լօնդօն, 20 յուլիսի

Լորդերի պալատն ընդունեց թագաւորի երդման բանաձևի բնագիրը փոփոխելու օրինագիծը։ (Հ. Գ.)

Բուդապեշտ, 20 յուլիսի

Պատգամաւորների պալատը երրորդ ընթերցումով ընդունեց 560 միլիօն կրօնի փոխառութիւն կնքելու օրինագիծը։ Փոխառութեան մեծ մասը գործադրվելու է ծածկելու զինուորական աւելորդ ծախքերը և լրացնելու դրամարկղի գումարները։ (Հ. Գ.)

ՊՈԼՍԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

Կ. Պոլիս, 12 յուլիսի

Օսմ. սահմանադրութեան տարեդարձն անցաւ փառաւոր հանդիսաւորութիւնով։ Բոլոր զրահաւորներու մասնակցութեամբ նաւային հանդէս մըն ալ տեղի ունեցաւ Մարմարայի մէջ։ Գիշերը մեծ լուսավառութիւն. Վոսփորը հագուած էր հազար ու մէկ գիշերներու գեղեցկութիւնով։

Օսմ. մամուլը, անխտիր, խնդագին կողջունէ երկրորդ տարեդարձը Թիւրքիոյ ազատագրութեան։

«Իգդամ» կը գրէ. «Եւրոպական ուրիշ ազգերու նման, մեզ փրկելը կախում ունի մեզմէ։ Պէտք է, որ կրթուինք, ուսնինք, անօգուտ սխալները լքենք և յառաջդիմութեան հետամուտ ըլլանք։ Ժամանակին պէտքերուն համեմատ զարգանանք»։

«Թանին».—«Եթէ պարապ և ծիծաղելի բան է ըսելը, թէ հին րէժիմը նախընտրելի է նոր րէժիմին վրայ, նմանապէս անհեթեթ բան պիտի ըլլար կարծելը, թէ սահմանադրութեան օրով երկիրը դրախտ մը եղած է։ Այսքան կարճ շրջանի մը մէջ անկարելի էր սահմանադրութիւնը զերծ հռչակել ոեւէ թերութենէ, բայց, գոնէ, ան զերծ է ռևէ ադտէ և յոռի դիտաւորութենէ»։

Եւրոպական լեզուով հրատարակուած թերթերէն «Օսմանիշէր Լոյդ» կըսէ. «Թիւրքիա պարտ էր սահմանադրական պետութեան մը վերածուիլ և հիմք ունենալ 1789-ի յաւիտենական սկզբունքները՝ ազատութիւն, հաւասարութիւն, եղբայրութիւն։ Ան պիտի բանար իր դռները՝ յառաջդիմութեան և զարգացման,—կերպարանափոխութիւն մը, որ չէր կրնար տեղի ունենալ առանց պայքարներու և արիւնհեղութեան։ Քննադատները ոմանք կը մեղադրեն Թիւրք յեղափոխութիւնը՝ ոչ թէ ժողովրդին, այլ բանակին գործը ըլլալուն համար։ Եթէ բաղդատենք ուրիշ երկիրներու յեղափոխական ըմբոստացումներու հետ, պիտի տեսնենք, որ ամեն տեղ ապստամբութիւնը եղած է գործը ընկերային խաւի մը, որ իր գերազանց իմացականութեամբը կը զանազանուէր։ Այսպէս եղած է Ֆրանս. 1789-ի յեղափոխութեան պարագան։ Եւ եթէ Ֆրանսա շուտով ինկաւ նորէն եկեղեցիին և անոր դաշնակից թագաւորութեան լուծին տակ, այդ պարագային կը տեսնուի թէ ինչպէս ժողովուրդը ինքը այնքան հասկացողութիւն չունէր յեղափոխական գաղափարներու»։

«Լ. Հէրըլդ».—«Մենք համոզուած ենք, թէ կայսրութեան ուժը հիմնուած է, ամեն բանէ առաջ, զայն բաղկացնող ամեն տարրերու անկեղծ և սերտ միութիւնը վրայ։ Համոզուած ենք նաև թէ տիրող տարրը, ան՝ որ կը վարէ երկիրը, պարտի խղճմտօրէն արդարանէր ըլլալ ամեն բանի մէջ՝ միւս տարրերու նկատմամբ»։

Յունարէն «Ֆոնի» թերթը.—«Յոյն ազգը, որ ազատութեան խորանին վրայ, հազարաւոր տարիներու ընթացքին մէջ, այնքան զոհաբերութիւններ ունեցած է, թերևս շատ աւելի՝ որչափ չէ ունեցած կայսրութեան ուրիշ ոևէ ազգ, կայսրութեան միւս ազգայնութիւններու հետ կը հրճուի այսօր և անկեղծ ուրախութեամբ կողջունէ երկու տարիէ ի վեր սկսուած գործը և անոր այսօրուան տարեդարձը»։

Իսկ մենք, ուրիշներէ ալ աւելի ուրախ, կը ծափահարենք այդ տարեդարձը և հաւատք ունինք, որ երկրին վարիչները հետզհետէ աւելի լաւ կըմբռնեն երկրին պէտքերը, անիրաւ և բռնաբարող ձեռքերը կը պատժուին, և մինչ կը տրուի, որ գիւղացին, խաղաղութիւն գտած և արդարութենէ պաշտպանուած, կը դառի, կը քրտնի, կը լեցնէ իր ամբարները ու կը լեցնէ երկրին ալ գանձը։

Համիտի աղջիկներէն մին, Շադիէ սուլթան, «Սաբահի» նամակ մը գրելով, կը բողոքէ յունական «Թաքիտրոմոս» թերթին դէմ, որ զինքը ժամանակին հրատարակած էր յետադիմական կոմիտէի։ Մեծ զզուանք յայտնելով այդ յետադիմական խմբումներու դէմ, պարզապէս զրպարտութիւն կը համարի իր անունի շուրջը յարուցուած կցկցանքները։ Կըսէ թէ իրաւ է, որ ինքը ընկերացած էր իր հօրը, Համիտի, դէպի Սելանիկ, բայց ատկէ չի հետևիր, թէ պէտք է իրաւունք տրուի, որ իրեն այդպիսի վերագրումներ ընեն։ Իր նամակը կը վերջացնէ սա տողերով. «Կը խնդրեմ—խօսքը թերթին տնօրէնութեանը ուղղելով—ձեր լրագրին միջոցաւ կատարել զզուանքս յայտնել յիշեալ թերթի այդ վրան-բաց զրպարտութեանը համար»։

Դոքթ. Րիզա Նուր, Սինոպի պատգամաւորը, հարցաքննութեան մէջ խոստովանած է իր մեղսակցութիւնը գաղտնի կոմիտէի հետ։ Իզմիրի, Սեբաստիոյ, Գաղը-գիւղի մէջ նոր ձերբակալութիւններ եղած են։ Ձերբակալուած են ժաքսային քանի մը պաշտօնեաներ ալ։

Քանի օր է որ, գաղտնի կոմիտէի լուրերու շարքին մէջ, առանց անունը տալու, կըսուի թէ նախկին վարչապետ մըն ալ մասնակից է յետաշրջականներու գործակցութեանը։ Ինծի կը թուի, թէ այդ վերապահումին ներքև պէտք է կարդալ Քեամիլ փաշայի անունը։ Մէկ տեսակ գրելու ձև է այդ. անունը չի տրուիր, բայց ամեն ոք կը խօսի վրան։

Նոր բան չէ ատ. այդ նախկին վարչապետի շուրջը քանիցս կասկածելի լուրեր շրջեցան, ու ինչպէս առաջ ալ ոչինչ չհաստատուեցաւ, անտարակոյս այժմ ալ ոչինչ պիտի հաստատուի։ Որովհետև Քեամիլ փաշա այնքան խելք ունի, որ կարելի չէ ըսել թէ յիմարական շարժումներու կը մասնակցի։ Ու ինչ որ կարևորագոյնն է, սա է, որ Քեամիլ փաշա, անգլիական դաշտիարակութիւն առած, հին Թիւրքիոյ մտաւորականութեան մէջ նոր միտք մը եղած է, միշտ դրդուած դէպի եւրոպական քաղաքակրթութիւն և զարգացում։

Ինչ որ կարելի է ըսել, սա է, թէ հաւանական է, որ, ինչպէս ուրիշ պարլամենտականներ ալ, հաջի Րիզա Նուր, իրեն յաճախած ըլլայ, ինչպէս նաև Իսմայիլ Քէմալ, Ալբանիոյ պատգամաւոր, վաղուց մտերիմ Քեամիլ փաշայի։ Բայց ոչինչ։

Տարօրինակ լուրեր կուգան Բրուսայէն։ Ինչպէս գիտէք, այդ քաղաքը օսմանցոց նախկին մայրաքաղաքն է, Պոլսէն շատ մօտիկ։ Ասկէ առաջ, երկու քիւրդերու կողմէ, տարբանակ պղծուած էր Աւստրիոյ հիւպատոսի վրայ, բարեբաղդաբար հարուածը վրիպած է։ Քանի մը օր առաջ նոյն կարգի յարձակում մը տեղի ունեցած է ռուսական հիւպատոսի դէմ։ Շարժառիթները դեռ անծանօթ կը մնան։

Շահէն

ԿԻԼԻԿԵԱՆ ԽԱԲՐԻԿՆԵՐ

—

Մէրսին, 20 յուլիս (ն. տ.)

Սահակ կաթողիկոսը, որ հոս էր, քանի մը օր առաջ Ադանա գնաց կուսակալին հետ, որ նոր Պոլսէն վերադարձաւ, կարգ մը կարեւոր խնդրոց մասին բանակցելու համար։ Ադանա-Մէրսինի և Պոլիս-Բաղդադի երկաթուղիներու շինութեան համար մեծ շարժում կայ այս տեղեր։ Առևտրական ոգևորութիւնը բաւական է։ Մաղթենք միայն որ խաղաղութիւնը չխանգարուի։

Հայկ. Ընդհ. Բարեգ. Միութիւնը մտադրած է Զօք-Մարզուանի մէջ որբանոց-արհեստանոց մը շինել, որուն համար հող և գետին գնուեցաւ արդէն և շինութեան ձեռնարկուած է։

Միացեալ Ընկերութիւնը կիլիկեան շրջանակին մէջ մօտ 25 դպրոցներ ունի, և թերևս աւելին ալ ընէ. եթէ իր միջոցները ներեն։ Այս տեղերու հայութիւնը, եթէ ուշադրութիւն չըլլայ, շուտով պիտի կորսուի։

Ասկէ զատ՝ կան 6—7 որբանոցներ, որ կը նայի Պօլսոյ Որբախնամ Միութիւնը՝ իրեն տեսուչ ունենալով ծանօթ գրող Խաչատուր Գուռղեան, որ օրերս արձակուրդով Պոլիս մեկնեցաւ։ Ն.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՓՈՔՐԻԿ ՆԿԱՏՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Թող ընթերցող հասարակութիւնը մեզ զուծկան չը համարէ մեր բօթաբեր բովանդակութեամբ յօդուածների համար. մենք արձանագրում ենք տեսած-լսածներս և լուռ ամնում։

Ըստ երևոյթին մենք յաղթելու ենք խոլերային և կամ վատ դէպքում կարողանալու ենք խիստ ծաւալման առաջն առնել, բայց մեր թարս բաղդից մեզանից ոչ այնքան հեռու տեղից՝ Օդեսայից արդէն հեռագրում են, որ քաղաքում երևացել է մի աւելի սարսափելի հիւանդութիւն—չումա, և որ այդ հիւանդութիւնը ծաւալվում է... Չը նայած որ Օդեսան մեզանից հազարաւոր վերստերով հեռու է, սակայն ի նկատի առնելով ճանապարհների հաղորդակցութեան հեշտութիւնը և մեր մշտական առևտրական յարաբերութիւնը այդ քաղաքի հետ, պէտք է շատ զգոյշ լինել, որ խոլերայի հիւանդութեան օրինակը չը կրկնվի—հանդիստ ու միամիտ տեղներս նստենք և միանգամից աչքներս բանալով մեզ գտնենք չումայով վարակված վայրում...

Խոլերան մեզ ամենիս քիչ թէ շատ ծանօթ հիւանդութիւն է և մենք համարեա այդ հիւանդութեան հետ մտերմացած ենք. սակայն չուման բոլորովին անծանօթ հիւանդութիւն է, և քանի որ արդէն երևացել է ռուսաց կառավարութեան սահմաններում, սանիտարական կօմիսիայի և բժշկական կօրպօրացիայի կողմից մեծ պարտականութիւն կայ հասարակութեանը ծանօթացնել այդ հիւանդութեան բնոյթի հետ և նախազգուշութեան միջոցներ ցոյց տալ. գոնէ մեզ չէ պատահել կարդալու ժողովրդական ընթերցանութեանը յարմարեցված բրօշիւրներ այս առիթով։

Կովկասի քաղաքային ինքնավարութիւնների վրա, մանաւանդ ծովափնեայ քաղաքների, մեծ պարտականութիւն կայ ժամանակին միջնորդելու կառավարութեան առաջ՝ ամենախիստ կարանտիններ նշանակել՝ թէ Օդեսայից եկող ճամբորդների վրա և թէ այնտեղից բերված ապրանքների ախտահանութեան վրա խիստ ուշադրութիւն դարձնելու համար։

Մեր ամենամեծ թշնամին նմանօրինակ դէպքերում մեր անփութութիւնն է և այսօրվայ անհոգը վաղվան գցելը, յոյս դնելով авось-ին, թէ գուցէ առանց առանձին ջանք գործ դնելու մի կերպ ազատվենք։ Շիրին

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

—

Նոր-Բայազէտ, 16 յուլիսի

Ի նկատի ունենալով խոլերային հիւանդութեան երկիւղը, ամսիս 9-ին դումայում կայացաւ ժողով՝ քաղաքիս սանիտարական դրութիւնը բարւոքելու համար։ Ժողովին հրաւիրված էին զուտ ինտելիգենտ անձինք տեղական երիտասարդութիւնից՝ մօտ 40 հոգի, որոնք առանձին խմբեր կազմելով՝ պէտք է հսկէին քաղաքի մաքրութեան և առողջապահական դրութեան վրա։ Քաղաքագլուխ Բատիկեանի ձեռներէցութեամբ քաղաքը բաժանվեց 10 մասերի, իւրաքանչիւրին տալով 2—3 հոգի սանիտարական հսկիչներ, որոնցից 1-ը անպայման լինելու է քաղ. վարչութեան անդամներից։ Եւ այդպիսով նշանակվեցին 10 առանձին սանիտարական մասնաժողովներ, որոնք պէտք է շրջեն իրանց պատկանեալ թաղամասերը և հսկեն մաքրութիւն պահպանելու վրա, նախազգուշացնեն ժողովրդին որքան հնար է մաքուր պահել բակերը, փողոցները, տները և այլ տեղերը։

Բայց որովհետև բոլոր սանիտարները գիտէին, որ քաղաքում կան աղբակոյտեր, որոնց հարկաւոր է դուրս տանել քաղաքից և որ ժողովրդի մեծամասնութիւնը աղքատ և չքաւոր լինելով անկարող է ինքնուրոյն կերպով հեռու տեղեր տանել, ուստի բոլորը միաձայն պահանջեցին քաղաքային աւագից, որ մի որոշ գումար բաց թողնի քաղաքի կասսայից՝ այդ առարկայի վերաբերմամբ ծախսելու համար։ Քաղաքային աւագը յայտնեց, որ նախ և առաջ քաղաքը փող չունի այդ նպատակին ծառայեցնելու համար, քանի որ դա կարող է ծախս նստել քաղաքի աղքատ բիւջէի վրա մօտ 1000 ռ., ուստի ցանկալի է, որ տնատէրերին առիպեն, որ իրանք մաքրեն իրանց «բակ ու դուռը» և այդպիսով ազատեն քաղաքը աւելորդ ծախսերից։

Սակայն սանիտարական անդամներն առարկեցին, որ 1000 ռ. ծախս պէտք չէ, այլ միայն հարկաւոր է վարձել 2—3 սայլակներ, աղբը քաղաքի կենտրոնից հեռացնելու համար, իսկ այդ՝ մի ամսվայ ընթացքում ծախս կարող է պահանջել 2—300 ռ. միայն։

Միւս օրն և եթ, յուլիսի 10-ին, բոլոր քաղաքամասերում արդէն սկսեցին շրջել սանիտարական մասնախմբերը՝ որը սարսափելի, որը ոստիկանի և որը պրիստաւի ժամանակցութեամբ։ Պէտք է ասել, որ մեր քաղաքի ժողովուրդը թէև առողջապահական տեսակէտից այնքան էլ բաղդաւոր չէ կամ այնքան էլ մաքրութիւն սիրող չէ, բայց բնականապէս մեր քաղաքն օժտված է մաքուր և զովացուցիչ ջրերով, առողջարար օդով և այլ նպաստաւոր երևոյթներով, որոնք ոչ սակաւ բարձրացնում են տեղական կենցաղավարութեան առողջական պայմանները։ Հէնց այդ է պատճառը, որ մեզանում ոչ մի հիւանդութիւն առատ հող չէ կարող գտնել, շնորհիւ առողջ կլիմայական պայմանների։ Մենք լաւ յիշում ենք, որ 1892 թ. խոլերային էպիդեմիայի միջոցին, երբ ուրիշ քաղաքներում, օրինակ՝ Երևանում, հազարաւոր զոհեր գնացին այդ ախտին, մեզանում միայն 50—55 զոհ ունեցանք, այն էլ դրանց կէսից աւելին բնական մահով մեռնողներ էին։ Այդ իսկ տեսակէտից շատ պարզ է, որ նոյնիսկ խոլերայի վախը ոչինչով չէ կարող ազդել մեր ժողովրդի վրա, երբ նա արդէն թուլանալու վրա է նոյնիսկ Թիֆլիսում։ Խոլերային հիւանդութեան նշաններ չը կան մեզանում։ Որսորդ

—

Վարդաշէն, 18 յուլիսի

Տեղիս ուդիական ուտիացիները, որոնք 150 տնից հազիւ անցնեն, ապրում են շատ աննախանձելի վիճակի մէջ։ Աննախանձելի է նրանց վիճակը ոչ թէ նրանով, որ չունեն հող, փող կամ կով,—ոչ, եթէ այդ լինէր, դա ոչինչ,—այլ պակասում է նրանց մօտ այն գլխաւոր բանը, առանց որի ապրել չէ կարելի. դա սէրն է։ Թայֆայականութիւնը, այդ չարութեան ոգին, արդէն խոր արմատներ է ձգել դրանց մէջ, որը անշուշտ կը թողնի իր կործանարար հետևանքը։ Հակառակ հասարակական շահերի, նրանք բաժանված են երկու մեծ խմբերի, շարունակում են թշնամանալ ու կռիւ մղել իրար դէմ։ Նրանք, բաժանված՝ ներքին և վերին մահլաների (թաղերի), այսինքն՝ Չէյլաղանականների և հակաչէյլաղանականների, կռւում են, չը մտածելով թէ իրանց այդ արարքը կարող է վատ օրինակ ծառայել միւսներին։

Վերին մասը, որը աւելի գիտակից է, կռիւ է մղում պետական դպրոցի ուսուցիչ Փ. Չէյլաղովի դէմ. նա բողոքում է նրա դէմ թէ իբրև ուսուցչի և թէ իբրև մարդու դէմ, և վճռել է ինչ միջոցներով էլ լինի անպայման հեռացնել նրան կամ պաշտօնից կամ ուղղակի գիւղից։ Դեռ սրանից մի քանի ամիս առաջ, հարիւրաւոր ստորագրութիւններ (թէ հայ և թէ վրացի) տարափի տակ մի խնդիր ուղղվեց իշխանութեանը, որով խնդրում էին անպատճառ հեռացնել նրան գիւղից, ցոյց տալով նրա վնասակար կողմերը։ Իշխանութիւնը մի քննիչ նշանակելով ուղարկեց տեղս, որը գալով իջաւ հէնց նոյն Չէյլաղովի մօտ, մի քանի օր մնաց, «քննեց» ու գնաց. թէ ինչ քննեց, դա երևի ինքը կիմանայ. սակայն հասարակութիւնը ոչ մի բաւարարութիւն չը ստացաւ և վրդովվեց։ Դեռ ևս շարունակվում են բողոքները. տեսնենք ինչ հետևանք կունենան դրանք։ Ցանկալի էր, որ իշխանութիւնը ուշադրութիւն դարձնէր այդ լուրջ հարցի վրա և, մի անաչառ քննիչ ուղարկելով, քննէր գործը արդարութեամբ, ու յանցաւորը կամ մեղաւոր կողմը պատժվէր։ Հակառակ պարագայում, այդ խռովութիւններն ու դրանց հետևանք սուր անկարգութիւնները կարող են վատ օրինակ ծառայել Վարդաշէնում ապրող միւս ազգերին։ Մանկունի

—

Գետաշէն (Գանձ. գ.), 14 յուլ.

Ունենք մենք երկու դպրոց՝ եկ.-ծխական և պետական ըէժակի երկդասեան։

Ծխական դպրոցը թէև զուրկ է տեսչական վերահսկողութիւնից, ուսուցիչները յաճախակի, նոյնիսկ տարին 1—2 անգամ փոխվում են, չունի բաւարար նիւթական միջոց, այնուամենայնիւ մտաւորապէս և բարոյապէս առ այժմ բարձր է կանգնած ժողովրդի աչքում։

Պետական դպրոցը, որին գիւղացիք ծխականի հետ համահաւասար սիրում և փայփայում են, վերջին տարիներս, շնորհիւ լուրջ ղեկավարների բացակայութեան, ժողովրդի աչքում կորցրել է իր ձվեն նշանակութիւնը, տեղիք է տուել ընդհանուրի բազմակողմանի բամբասանքներին։ Բացված է այս դպրոցը 1887 թւականին, ժամաւոր տան մէջ, որտեղ կրում էր մեծ անյարմարութիւններ, բայց յետոյ, 12 տարի սրանից առաջ, մեր գիւղացիները միաձայն և միահամուռ ոյժով, ապագայի վառ յոյսերով տոգորված, գիւղից դուրս մի ականաւոր տեղ 15 տան բանջարանոցները, երկու դեսեատինաչափ հող, յատկացնում են դպրոցին, կարճ ժամանակամիջոցում գիւղացիք ինչ-ինչ դժուարութիւններով կանգնեցնում են դպրոցի շինութիւնը, մի փառահեղ տուն դպրոցական բոլոր յարմարութիւններով, շուրջն էլ մի հրաշալի այգետեղի, որի համար և գանձարանը բաց է թողնում շարունակ 150—200 րուբլի։

Դպրոցի այն ժամանակվայ կառավարիչ Գ. Իսրայէլեան աննկարագրելի եռանդով ոչ մի միջոց և իր ֆիզիքական ոյժը չէ խնայում թէ դպրոցը և թէ այգին կուլտուրապէս առաջ տանելու համար։ Զանազան հեռաւոր վայրերից բերել է տալիս հազարաւոր բազմատեսակ պտղատու ծառերի տունկեր, թփեր, ծաղիկներ, 5—6 տարվայ մէջ ստեղծում է մի հրաշալի այգի՝ հասցրած պտղաբերման կատարեալ աստիճանին։

Բայց ահա փոխվում է Իսրայէլեան, սրա տեղ նշանակվում է տեղացի Ա. Պետրոսեան։ Սրա օրով չորանում, գողացվում, կոտրատվում են հարիւրաւոր ծառեր, այգին դառնում է ընդհանուրի արօտատեղի, և այժմ դպրոցը իր շրջակայքով ներկայացնում մի շատ ողորմելի տեսարան, զուրկ նոյնիսկ կանոնաւոր ցանկապատից, մինչդեռ, ինչպէս ասացի, գանձարանը տալիս է անխափան այգու համար որոշ գումար։

Ի միջի այլոց՝ հաշտարար միջնորդ Գաբրին գիւղիս սանիտարական մասը քննելու ժամանակ դպրոցի անմաքրութիւնների համար Պետրոսեանին մի քանի անգամ նկատողութիւն է արել, մէկ անգամ էլ 25 րուբլի տուգանքի է ենթարկել և առել։ Ականատես

—

Մերվ, 16 յուլիսի

Տեղս գոյութիւն ունի «Մերվի Կանանց Բարեգործական Ընկերութիւն», որն ունի 4 տարվայ անցեալ և անցեալ տարիներում ունեցել է մի քանի անգամ աւելի անդամուհիներ, քան այժմ։ Ընկերութեան եկամուտը գոյանում է ա) անդամավճարներից, բ) ընկերութեան կազմած՝ սիրողների խմբի ներկայացումներից, գ) կողմնակի նուիրատուութիւններից։ Ծախք՝ ա) տեղիս մանկական պարտիզին, բ) օգնութիւն են հասցնում աղէտեալներին և գ) օգնում են չքաւորներին, ինչպէս և խնդրողներին։ Ընկերութիւնը չունի ոչ մի ճիւղ միւս քաղաքներում. ինչպէս ասացինք, ընկերութիւնը անցեալ տարիները ունեցել է երեք անգամ աւելի անդամուհիներ, այն ինչ՝ այժմ մնացել են միայն 20 անդամուհիներ. այդ պատճառով էլ ընկերութեան մուտքը պակասել է և գործունէութիւնը նուազելով՝ հասել ներկայ կրիզիսին. ընկերութիւնը այս ամառ երկու անգամ ժողովի հրաւիրեց անդամուհիներին, սակայն ոչ մի անգամն էլ ժողովը չը կայացաւ, ընկերութեան անդամուհիների միայն քառորդ մասը ներկայ լինելու պատճառով։ Ընկերութեան ղեկավարուհիների կողմից ժողովի հրաւէր եղաւ և երրորդ անգամ, ուր հրաւիրված էին և կողմնակի անձինք՝ լսելու ընկերութեան հաշիւները։ Սակայն այս անգամն էլ օրինաւոր ժողով չէ կայանում, որովհետև ընկերութեան անդամուհիներից մի երկուսը բողոքում են կողմնակի անձերի ներկայ լինելու դէմ, առարկելով որ ընկերութիւնը «կանանց» է և ժողովում պիտի միայն ներկայ լինեն կանայք և ոչ մի տղամարդ։

Ընկերութեան անդամուհիների ցրվելու պատճառն այն է եղել, որ ներկայ ղեկավարուհիներն առանց ընկերուհիների ընդհանուր կարծիքն իմանալու նպատակ անունով մեծ գումարներ են յատկացրել այնպիսի մարդկանց, որոնք բոլորովին օգնութեան կարիք չեն ունեցել։ Փարփի

—

Քութայիս, 18 յուլիսի

Կիրակի, յուլիսի 18-ին, տեղի ունեցաւ Քութայիսի հայոց եկեղեցու ծխականների երկրորդ ժողովը։

Ժողովը բազմամարդ էր և հետաքրքրական։ Ժողովին նախագահում էր Րաֆայէլեան, որ մի երիտասարդ իրաւաբան է և կարողացաւ հմտութեամբ և գեղեցիկ կերպով կառավարել ժողովը մինչև վերջը։ Նախ՝ կարդացվեց ծխական դպրոցի հոգաբարձութեան զեկուցումը, որը վերաբերում էր իր անցեալ տարվայ գործունէութեան և ապագայ ծրագրին։ Շատ հաճելի էր լսել, որ այժմեան հոգաբարձութիւնը շատ բարեխղճութեամբ և եռանդով է գործել։ Նիւթական կողմից էլ բաւական առաջադիմել է, գրեթէ կրկնապատկելով կալուածների արդիւնքը։ Մինչդեռ նախկին հոգաբարձութիւնը յայտարարում էր, թէ ուսուցիչները բաղցած են, ռոճիկ չեն ստանում, փող չը կայ, դպրոցն այսքան պարտք ունի, ներկայ հոգաբարձութիւնը հանդիսաւոր կերպով յայտարարեց, թէ դպրոցի պարտքը վճարված է, ուսուցիչները կանոնաւոր ստացել են իրանց ռոճիկները, դպրոցի ամբողջ տարվայ ծախսը ծածկված է առանց դէֆիցիտի և այժմ նիւթականի յաւելում է սպասվում։ Որպէս զի մանուկները նախ քան պետական դպրոցներ մտնելը կրթվեն այստեղ մայրենի լեզուով, հոգաբարձութիւնը ծրագրել է բանալ չորրորդ բաժանմունք, որով կարելի լինի լրացնել պետական դպրոցների պահանջը մանուկների ընդունելութեան ժամանակ։ Բացի դրանից հոգաբարձութիւնը ... է ... մանկական պարտէզ և իբրև պարտէզի ղեկավարիչ՝ հրաւիրել է Թիֆլիսից օրիորդ Սերեբրեակեանին, որը մասնագէտ է Ֆրօբէլեան ուսուցման սիստեմին։ Զեկուցումից երևաց, որ այժմ հոգաբարձութեան ջանքերը ուղղված են շատացնել դպրոցում մանուկների թիւը և նրանց հարազատ պաշարով պատրաստելու՝ առանց արգելքի պետական դպրոցները մտնելու համար։ Ինչ ասել կուզէ, որ հոգաբարձութեան այդ զեկուցումը շատ ախորժ տպաւորութիւն թողեց ժողովականների վրա։

Ապա նախագահը յայտարարեց, որ եկեղեցու երէցփոխ Յակ. Ալիբէգեան հրաժարական է տուել իր պաշտօնից։ Այդ բանը մի փոքր իրարանցում առաջացրեց և գուցէ գործը սուր կերպարանք ստանար, եթէ նախագահը ջանքեր գործ չը դնէր կրքերը հանգստացնելու։ Ալիբէգեան իր պաշտօնն ընդունել է նախկին երէցփոխ Խօջավիլիէից պարտքով։ Այդ պարտքը նա վճարել է եկեղեցու չընչին արդիւնքից, կանոնաւոր կերպով արել է ընթացիկ ծախսերը, առանց որևէ դըժգոհութիւն պատճառելու եկեղեցու սպասաւորներին և այժմ նոյնիսկ մի պատկառելի գումար է աւելացրել։ Բայց նրան դրդել է հրաժարվելու այն հանգամանքը, որ մի խմբակ է կազմվել, որը իրան նշանաբան է ընտրել «դմակ ու դանակ» առակը և երէցփոխին մեղադրում է նրանում, թէ ինչու նա օգտվել է հանգուցեալների դագաղի վրա դրված պսակներից, թէև այդ օգուտը եղել է եկեղեցու համար։

Զեկուցվեց զանգակատան շինութեան հարցը։ Հոգևոր իշխանութիւնը պահանջել է, որ զանգակատան յատակագիծը կազմվի և ներկայացվի հայկական ոճով. բայց քանի որ այստեղ հայկական ոճը հասկացող ճարտարապետ չը կայ և զանգակատան ծախսն էլ հոգացող Գվէլէսիանին բացակայ է տեղիցս, ուստի այդ մասին ոչ մի վճիռ չը կայացաւ և հարցը թողնվեց ապագային։

Մեզ համար շատ ցաւալի է մի հանգամանք լրագրի նիւթ դարձնելը, բայց լինելով թղթակից՝ պարտաւոր ենք արձանագրել հասարակական ասպարէզում առաջ եկող ամեն մի եղելութիւն ամբողջութեամբ և հարազատութեամբ։ Ժողովում յայտարարվեց, որ Քութայիսի երկու քահանաները անհաշտ են ապրում իրար հետ, որից միշտ անախորժութիւնների առիթներ են առաջանում։ Վճռվեց երկու քահանաներից էլ ստորագրութիւն առնել, որ այսուհետև իրար հետ խաղաղ ապրեն, իրար հետ հաշտ և հանգիստ, հակառակ դէպքում երկուսն էլ պէտք է անմիջապէս հեռանան Քութայիսից։

Վերջապէս կազմվեց 5 հոգուց բաղկացած մի քննիչ մասնաժողով, որ պէտք է քննէ թէ հոգաբարձութեան և թէ երէցփոխի հաշիւները։

Զեկուցվեց և հին գերեզմանատան մասին հոգևոր իշխանութիւնից ստացված պատասխանը, որն արդէն յայտնի է ընթերցողներին։ Որոշվեց մի պատգամաւորութիւն ուղարկել Անանեաններին մօտ, որ պէտք է խնդրէ, որպէս զի ձրիաբար Աժամէտի կալուածքից փայտեղէն տան գերեզմանատունը շրջափակելու համար, և յոյս կայ, որ Անանեանները, որոնք նիւթապէս միշտ օգնել են Քութայիսի ազգային գործերին՝ չեն մերժի և այդ խնդիրքը։ Ս. Նազարեան

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՔՆՆԱԴԱՏՈՒԹԻՒՆԸ ՄԵԶ ՄՕՏ

II*)

Անցնենք այժմ խնդրի մի այլ, բաւական կարևոր կողմին, որը, ճիշդ է, հեռաւոր կապ ունի մեր նիւթի հետ, բայց այնուամենայնիւ չէ կարող կտրված համարվել նրանից։

Կարող է անշուշտ Կուրղինեանը գեղարուեստական տեսակէտից թոյլ լինել կամ ուժեղ. դա այլ խնդիր է. բայց արդեօք ճիշդ է գոնէ նրա «սօցիօլօգիական դիագնօզը», ճիշդ է Կուրղինեանի դասակարգային իդէօլօգիայի այն որակումը, որ տալիս է B. Lucifer-ը։ Կուրղինեանը յայտարարվում է «պրօլետարական պօէտիսա» և որպէս այդպիսին, ինչպէս տեսանք, արժանանում է մեծ կօմպլիմէնտների նրա քննադատի կողմից։

Մենք այդ կէտում ևս չենք կարող համաձայնել B. Lucifer-ի հետ։ Մեզ թւում է, թէ Կուրղինեանը այժմ էլ դեռ չէ գտել «իրան», նրա համակրանքները այժմ էլ շատ անորոշ են. կոպիտ սխալ կը լինի հէնց դրա համար էլ նրան բնորոշել որպէս «պրօլետարական պօէտիսա»։

Անշուշտ այն բանից, որ Կուրղինեանը աշխատակցել է մի ժամանակ «Կեանք» և «Ձայն» մարքսիստական թերթերին, գրել է այդտեղ պրօլետարական իդէօլօգիայի գոյնով ներկված բանաստեղծութիւններ, կարելի կը լինէր նրան համարել «պրօլետարիատի պօէտիսա». բայց եթէ Կուրղինեանը տար մեզ միայն այդ բանաստեղծութիւնները։ Դժբաղդաբար թէ բարեբաղդաբար «երիտասարդ պօէտիսէն» շատ «բեղմնաւոր գրիչ» ունի, այնքան բեղմնաւոր, որ նրա ոտանաւորները մենք գտնում ենք և մարքսիզմից բաւականաչափ հեռու օրգաններում... Այդ դեռ ոչինչ չէ ասում ի հարկէ նրա դէմ։ Հայկական իրականութեան մէջ գրողները մի շարք պայմանների շնորհիւ ստիպված են լինում գրել իրանց համար օտար օրգաններում։ Աւելի ևս պօէտին մենք չէինք մեղադրի այդ քայլի համար։ Բայց բնորոշը այն է, որ Կուրղինեանի ոտանաւորների տոնը և բովանդակութիւնը համակերպվում է օրգանի ընդհանուր ուղղութեան հետ և ի հարկէ այդ մի փոքր այլ կերպ է գունաւորում «պրօլետարական պօէտիսէի» դէմքը։

Credo-ն, ի նկատի ունենալով մի քանի այդպիսի ոտանաւորներ, նկատել էր B. Lucifer-ին, որ Կուրղինեանի մօտ կան այնպիսի ոտանաւորներ, որոնց մօտիվները չեն համակերպվում պրօլետարիատի սօցիալական իդէօլօգիայի հետ։

«Անմիտ պահանջատէրների թւին է պատկանում Credo-ն,—պատասխանում է դրան կատաղութեամբ B. Lucifer-ը։—Նա բացարձակապէս անտես առնելով զուտ աշխատաւորի գաղափարը արծարծող բանաստեղծութիւնները «Արշալոյսի ղօղանջների» մէջ՝ բացառապէս առաջ է բերում ազգ և հայրենիք երգող վեց ոտանաւոր։ Նա զարմանում է և մեղադրում ինձ աչառութեան մէջ, թէ ինչու ես այդ ոտանաւորները չեմ շօշափել։ Պատասխանում եմ. որովհետև աշխատանքի և աշխատաւորների գաղափարներին նուիրված թեմայիս մէջ ես կարիք և նոյնիսկ իրաւունք չունէի ազգ ու հայրենիքի, վաթանի, ղարիբութեան և այլ գաղափարներ յիշատակելու»։

Շատ բարի, կարող է նկատել նոյնիսկ պարզամիտ ընթերցողը, իսկ եթէ, B. Lucifer, այդ ղարիբական մօտիվները բոլորովին այլ կերպ են գունաւորում նրա հասարակական աշխարհհայեացքը, հետևաբար և նրա աշխատանքի երգերի ընդհանուր ոգին. եթէ այդ մի քանի ոտանաւորների մօտիվները հակասում են պրօլետարական իդէօլօգիային։ Մենք չենք որակի B. Lucifer-ի պատասխանը «աչքակապութիւն», որպէս ինքը այդ անում է Credo-ի վերաբերեալ, բայց մեզ այնուամենայնիւ նրա պատասխանը թւում է շատ անբաւարար։

Նա ոչ միայն կարող էր, այլ և պարտաւոր էր ցեցել այն մի քանի ղարիբական բանաստեղծութիւնները, որ ունի Կուրղինեանը, և ապացուցէր, որ նոյնիսկ այդ բանաստեղծութիւնների մէջ բանաստեղծուհին չէ հեռանում պրօլետարական իդէօլօգիայից։ Չէ կարելի, կասենք մենք B. Lucifer-ի խօսքերով, մի քանի ոտանաւորների հիման վրա գաղափար կազմել հեղինակի հասարակական հայեացքների մասին։ Ռուսական «երիտասարդ» բանաստեղծները նոյնքան գրել են մի ժամանակ պրօլետարական մօտիվներով բանաստեղծութիւններ, բայց դրանով նրանք հօ չեն դառնում պրօլետարական երգիչ։

Յետոյ, ի զուր է կարծում B. Lucifer-ը, թէ բանակը որոշ նշանակութիւն ունի, երբ չեշտում է վեցի վրա. յաճախ մի, երկու ոտանաւորն էլ կարող են միանգամայն այլ լոյս սփռել պօէտի աշխարհհայեացքի վրա։ Մանաւանդ, երբ այդ ոտանաւորները այնքան տարբեր գոյն ու բովանդակութիւն ունենն, որպէս հէնց Կուրղինեանի ոտանաւորները «Նոր Կեանքում» վաթանի մասին. ղարիբական «Հայելի» էջերում վարդ ու բլբուլի մասին տաղերը մենք հօ հաշւի չենք առնում։

Բայց որոշ հասարակական-քաղաքական գոյն կրող «Նոր Կեանքում» զետեղված поэс, պրօլետարական իդէօլօգիայի հետ առնչութիւն չունեցող մօտիվներով տաղերը, անշուշտ, բնորոշում են «երիտասարդ պօէտիսէի» դէմքը ոչ այնպէս, որպէս նըկարագրում է B. Lucifer-ը։

«Եթէ,—նկատում է նա,—այդ չնչին փոքրամասնութիւնը իր մօտիվներով նացիոնալիստական-պատրիօտիստական լինէր նոյնիսկ մինչ շովինիզմի աստիճան, այնուամենայնիւ այդ հանգամանքը չէր կարող մազաչափ անգամ սասանել մեր հիմնական բնորոշումը հայ բանաստեղծուհու մասին. նրան է պատկանում հայ պրօլետարական մուզայի առաջին դափնին։ Նա գիտակից բանւորութեան առաջին երգչուհին է»։

Շատ աչ և չափազանց համարձակ որոշում. և յամենայն դէպս կարելի է առանց կասկածի հաւատացած լինել, որ գիտակից բանւորութիւնը վերոյիշեալ վճռական տողերի համար չի տայ իր շնորհակալութիւնը B. Lucifer-ին։

Ի հարկէ եթէ 6 ոտանաւորների մօտիվները հիմնովին չը հակասելով պրօլետարական իդէօլօգիային սոսկ օտար են նրա համար, մենք միայն դրա համար չենք անուանի պօէտին բուրժուական երգիչ, թէև չենք բնորոշի նրան և որպէս պրօլետարական պօէտ։ Բայց ոչ մի կասկած և ոչ մի տատանում իդէօլօգիայի որոշման մէջ չէ կարող լինել, երբ մենք տեսնում ենք միանգամայն հակառակ ձգտումներ, խոհեր և իդէալներ։ Յամենայն դէպս եթէ այդպիսի մի երկու տող կայ նոյնիսկ, մենք պարտաւոր ենք չեշտել այդ, որպէս անհետևողականութիւն։ Բայց ի զուր է կարծում B. Lucifer-ը, թէ Կուրղինեանը միայն 6 ոտանաւոր ունի, և աւելի ևս սխալվում է նա, երբ նկատում է. «Չը պէտք է մոռանալ, որ այդ սակաւաթիւ ոտանաւորները պատկանում են հայ բանաստեղծուհու արտադրութիւնների սկզբնական շրջանին, երբ նա, ինչպէս ամեն մի երիտասարդ գրող, նոր ասպարէզ իջնելով, դեռ չէր կազմակերպվել իր արուեստի մէջ, դեռ չէր պարզել հաստ մի ուրոյն գիտակցած ուղիւ։ Կուրղինեանի այդ սկզբնական քայլերը ընթանում էին ոչ թէ վ՝ տակցական նացիօնալիզմի վճռական ներշնչումներով, այլ

*) Տես «Մշակ» № № 154, 155, 157 և 158.

ազգային և ազգայնական Թափանցիկ ու Թուցիկ հովերով, տեղական հայրենասիրութեան (լօկալ պատրիոտիզմի) վարանոտ և մասամբ վհատկիր յոռետես նւէշներով։ Եթէ այդպէս չը լինէր, նա այնքան շուտ և անդարձ չէր Թողնի այդ սկզբնական ժամանակը ուղին, այնպիսի արագութեամբ չէր համակվի նոր գաղափարներով, ուր նա անշեղ ու անդաւաճան շարունակից պրօլետարական մօտիվը իր քնարի լայտ մօտիվը դարձնել»։

Մենք դիտմամբ առաջ բերինք ամբողջացած այդ գեղեցիկ փաստաբանութիւնը, որպէսզի ընթերցողը ծանօթանայ լրիւ B. Lucifer-ի վերջին հիմնաւորման հետ, որի վրա նա, ինչպէս երևում է, դնում է բաւական մեծ շեշտ։ Բայց այդ խօսքի հիմնաւորումը ևս կարօտ է որոշ լրացումների և յաւելումների, որ, Թւում է մեզ, կանխի ապագայում B. Lucifer-ը, եթէ իրաւամբ նա ցանկանում է լաւաբանել Կուրղինեանի «դասակարգային գէնէզիսը»։ Թող Թոյլատրվի մեզ նկատել, որ խրօնօլօգիական կապը, որի վրա շեշտում է Lucifer-ը, կարող է դաաւորվել և այլ կերպ։ Որքան մենք գիտենք, Շ. Կուրղինեանը արդէն «հանքից» յետոյ («երբ նա,—ըստ Lucifer-ի,—շարունակից անշեղ ու անդաւաճան պրօլետարական իդէալը իր քնարի լայտ մօտիվը դարձնել») գրում է մի շարք ոտանաւորներ օրգաններում, որոնք բաւական օտար պիտի համարվեն պրօլետարական իդէօլօգիայի համար, և ոտանաւորներ, որոնց «լայտ մօտիվը ղարիբական-վաթանական է», ինչպէս ճիշդ նկատել է Credo-ն։ Թէ որտեղ կարող է գտնել B. Lucifer-ը պրօլետարական պօէտիսայի» այդ «նոր մօտիվներից» կտորներ,—այդ մենք յիշեցինք արդէն վերը։

Մենք կարող էինք բերել այդ կտորները, բայց Թողնում ենք մի այլ անգամվայ, երբ անմիջապէս կը կանգնենք Կուրղինեանի վրա. մեր կողմից մեր նպատակն է, ինչպէս գիտէ ընթերցողը, շեշտել ոչ այնքան «սօցիօլօգիական գիտգնօղի» սխալը, այլ շփոթումը նրա ստեղծագործութեան տարբեր կողմերի։ Միայն ի միջի այլոց մենք կանգ առանք և այդ գիտգնօղի վրա, որը ցոյց է տալիս, որ ոգևորութիւնը մի որևէ պօէտի հայեացքներով այնքան կուրացնում է մեզ, որ մենք նոյնիսկ նրա իդէօլօգիան չենք կարողանում անշուշտ քննել և բնորոշել։ Մենք համոզված ենք, որ B. Lucifer քրքրելով հայկական մի բաւական որոշ հոսանքի օրգանները, եթէ չի համաձայնվի բոլորովին մեզ հետ, այնուամենայնիւ կը գտնէ, որ մի փոքր շտապ կը լինէր կնքել Կուրղինեանին «պրօլետարական պօէտիսա» անունով, իսկ նրա չափազանց ոգևորված տոնը և փառաբանութիւնը Կուրղինեանի և կօմպետէնտ յայտարարութիւնը և բեկօժէնդացիան բանաստեղծուհու, որպէս «պրօլետարական պօէտիսայի», «որին պատկանում է առաջին դափնին» և այլն և այլն, մեզ համար, որ ծանօթ լինելով B. Lucifer-ի մտաքերի հետ, գիտենք նրան՝ որպէս լուրջ ուսումնասիրող և անալիտիկ, ճիշդ ասած, թւում է անհասկանալի։

***

Զանկերպում ենք մեր հիմնական Թէզը. էստէտիքական կողմի գնահատութիւնը մենք չը պիտի կապենք հեղինակի հասարակական աշխարհհայեացքի գնահատութեան հետ։

Վարվելով այլպէս, մենք ստեղծում ենք անչափ, կուսակցական պօէտներ, բայց զրկում մենք ի հարկէ նպաստում ենք միայն խսկական գեղարուեստի անկման։

Նոյնիսկ գեղարուեստական արտադրութիւնների սօցիօլօգիական վերլուծութիւնը կատարելիս մենք պիտի յիշենք այդ, և բնորոշելով նրա աշխարհհայեացքի էութիւնը, նրա իդէօլօգիան, մենք երբէք չը պիտի կուրանանք այնքան, որ անմիջապէս միայն այդ մեզ համար մօտ բովանդակութեան, հայեացքների համար, յայտարարենք նրան խոշոր պօէտ, գեղարուեստական ոյժ և այլն։ Մեր բոլոր խօսքերը նրա գեղարուեստական յատկութիւնների մասին կամ պիտի լինեն չափազանց համեստ, կամ հակառակ դէպքում պէտք է հիմնաւորվեն։ Հայ գրական քննադատութիւն յանձին իր բոլոր հոսանքների չէ հետևում այդ հիմնական մեթօդական սկզբունքին՝ գեղարուեստը ճիշդ ըմբռնելու համար։ Մեզ մօտ մինչև այժմ էլ «պօէտը» նախ «քաղաքացի» պիտի լինի և ապա «օգտակար քաղաքացիական քարոզ» տայ։ Թէ ուր է տանում այդ քաղաքացիական» տեսակէտը, և որպիսի սխալների և շատ եղբակցութիւնների տեղիք տալիս,—մենք այդ արդէն տեսանք վերը։

Պետերբուրգ — Կարինեան

ՎԵՀԱՓԱՌ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻՑ

(Քաղված «Արարատ» ամսագրից)

✦ Վրաստանի Թեմի առաջնորդին յանձնարարվեց միջոցներ ձեռք առնել՝ պարզելու Նազիրեանցի կտակած կարողութիւնը։

✦ Կօնդակով տեղեկութիւն տրվեց Ժամհարեան եղբայրներին, նրանց՝ ի Տէր հանգուցեալ Մկրտիչ Ա. կաթողիկոսին Օդեսսայում նուիրած 17,000 ռ. արժողութեամբ ընծաների գումարի մասին։

✦ Եւրոպայի հայոց առաջնորդին պատւիրվեց տեղեկութիւն հաղորդել ազգիս Վեհափառ Հայրապետին՝ Թեմի եկեղեցիների, ժամապաշտութեան եղանակի և իր այցելութիւնների մասին։

✦ Կօնդակով պատւիրվեց Էջմիածնի սինօդին՝ արձակել Մայր Աթոռի միաբան Մկրտիչ սարկաւագ Մուրադեանին հոգևոր կոչումից՝ դասելով աշխարհականների շարքում։

✦ Կ. Պօլսի հայոց պատրիարք Տ. Եղիշէ արքեպիսկոպոս Դուրեանին յայտնվեց, որ Թիւրքիացի վարդապետ-եպիսկոպոսացուների ձեռնադրութիւնը կը լինի սեպտեմբերին։

✦ Մայր Աթոռի հոգևոր ճեմարանի վարչութեան պատւիրվեց մատուցանել Նորին Սրբութեան մանրամասն հաշիւ՝ Թէ ծրչափ մուտք և ծախք է եղել մինչև այժմ և ծրչափ է լինելու մինչև ներկայ տարվայ յունիսի 1-ը։

ԽՕԼԵՐԱ

✦ Յուլիսի 20-ի առ. ժամը 9-ից մինչև յուլիսի 21-ի առաւօտ. ժամը 9 ը Թիֆլիսում խօլերայով հիւանդացել են 8 հոգի, իսկ խօլերանման հիւանդութեամբ՝ 4։ Հիւանդանոցում կային 46, աւելացան 10, առողջացան և դուրս եկան 3, մեռան 3, ներկայումս կան 50 հոգի։

✦ Թիֆլիսում յուլիսի 20-ին հիւանդացան խօլերային նշաններով և բարակներն ուղարկվեցին. 1) Կրիմսկի նրբափողոցում № 11 տանը՝ Թիֆլիսեցի Տանօ Աստուածատուրեան, 33 տարեկան (դռնապան)։ 2) Մօզդօկի նրբափողոցում № 2 տանը՝ կօզակ Մարկ Բուրմէնսկի, 41 տար.։ 3) Օլգինսկայա փող. № 13 տանը՝ Պելագէա Պրիմա, 23 տար.։ 4) Ժելէզնի շրջերում № 10 տանը՝ Պարունակեանի խանութում ալէքսանդրօպօլցի Կարապետ Պարունակեանը, 17 տար. (գործակատար)։ 5) Չերեպինսկայա փող. № 21 տանը՝ պարսկահպատակ Վարվառէ Աբրահամեանը, 39 տար.։ 6) Ելիզավէտինսկայա փող. Զավրիէվի այգում գիւղացի Ալէքսէյ Կարտազիա, 48 տարեկան (բանւոր)։ 7) Մախաթեսկայա փող. № 2 տանը՝ Թիւրքահպատակ Աշոտ Մինաս-օղլի, 18 տար. (աւետրական), որ մեռաւ։ 8) Հալաբարսկայա փող. № 7 տանը՝ սղնախեցի Յարութիւն Նազարեան, 19 տար., որ մեռաւ։ 9) Պետրօպավլօվսկայա փող. № 26 տանը՝ գիւղացի Ստեպանիդա Սարօկինա, ոստիկանի կին. բժշկվում է տանը։ 10) Պալավանդօվսկայա նրբափող. Թիֆլիսեցի Օլգա Ծերեթելի, 27 տար. (տնտեսուհի)։ 11) Նիկօլաէվսկի նրբափող. № 3 տանը՝ Պրասկօվիա Զաբխօվա (սպասաւորուհի)։ 12) Բէյտէրօվսկայա փող. Մարֆա Գանկօվան, 49 տար.։ 13) Պօգրանիչնայա փող. № 4 տանը՝ Սիմէօն Գօլաշվիլի (հիւանդացաւ սև ծաղիկով), (բանւոր)։ 14) Ալէքսանդրօվսկայա փող. № 38 տանը՝ Օրլովի պատուաւոր տոհմական քաղաքացի Ալէքսէյ Վիկտօրօվ, 56 տար.։ Հիւանդացածների տներում կատարված է ախտահանութիւն։

✦ Համաճարակը հետզհետէ տարածվում է գաւառներում։ Ներկայումս հիւանդանալու և մահվան դէպքեր են լինում Թիֆլիսի, Քութայիսի և Գանձակի զանազան գիւղերում և շրջաններում։

✦ Թիֆլիսի գաւառի մօտիկ գիւղերն է ուղարկվել բժ. Եաշվիլին՝ նահանգական սանիտարական-բժշկական մարմնի կողմից։

✦ Ներքին գործերի մինիստրի Թոյլտւութեամբ՝ այս ամսիս վերջերին Մոսկվայում կը գումարվի խօլերային գործիչների համաժողով։

✦ Յուլիսի 20-ին կայացաւ խօլերայի դէմ մաքառող գործադիր բիւրօյի նիստը, հերթական գործերի քննութեան համար։ Այս նիստում, ի միջի այլոց, քննվեց այն կարևոր խնդիրը, Թէ անհրաժեշտ է ստիպողական միջոցներ ձեռք առնել մաքրելու Կուր գետի աջ ափը, սկսած էկզարխի շինութեան մօտից մինչև Աֆրիկեանի քարվանսարան, առանձնապէս Սիօնի տաճարի մօտ։

✦ Կարսի բանտում հիւանդացել է մի բանտարկեալ։ Հիւանդին անմիջապէս տարել են խօլերային բարակները։

✦ Ախալցխայում մինչև յուլիսի 8-ը կային հիւանդ 20 մարդ, ամսի 8—14 հիւանդացան դարձեալ 12, առողջացան 4, մեռան 12։

✦ Խօլերան մուտք է գործել նաև Ախալցխայի, Գօրու, Թիօնէթի, Ախալքալաքի, Բօրչալուի գաւառները։ Քութայիսի գաւառում եղել է առ այժմ մի քանի դէպք միայն։

✦ Քաղաքային սանիտար-բժշկի տեղեկութեան համաձայն յուլիսի 19-ին Գլդանի գիւղում եղել է խօլերային երկու դէպք։ Մի քանի օր առաջ Թիֆլիսի և Կօջօրի միջև ընկած Ծավկիս ամարանոցում հիւանդացաւ և մեռաւ տեղացի գեղջուկ Մելանին։ Հանգուցեալը վարակվել էր Թիֆլիսում։ Խօլերայի դէպքեր նկատվել են մօտակայ Տաբախմէլա գիւղում։

20 յուլիսի

Պետերբուրգ.—Կալուգայի և Երևանի նահանգները և Սըր-Դարիայի շրջանը ճանաչվում են խօլերայից երկիւղալի, Օդեսսան՝ վտանգաւոր ժանտախտից։

Դաղստանի շրջանն ուղարկվեց խօլերայի դէմ կռիւը ղեկավարելու համար բժիշկ Պրօխանօվը, իսկ բժ. Տերէշէնկօն ուղարկվեց Աստրախանի նահանգը։

Մայրաքաղաքում հիւանդացան 69, մեռան 22, առողջացան 15, կան 542։

Գանձակի նահանգում հիւանդացան 2, մեռան 6։ Կարսում հիւանդացան 15, մեռան 4։ Կարսի շրջանում հիւանդացան 2, մեռան 2։ Րօստօվի (Դ.-վ.) շրջակայքում հայկական Չալթըր և Կրիմ գիւղերում ամեն օր հիւանդանում են մօտ 30 հոգի։ Կիէվի նահանգում զեմստվօյի տեղեկութիւնների համաձայն հիւանդանում են 164 գիւղերում։ Բժշկական մարմիններին կից աշխատում են 5 բժիշկ, 14 ուսանող-բժիշկ և 53 ֆելշեր։ (Հ. Գ.)

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

✦ Այսօր, Նորին Մեծութիւն Թագուհի Կայսրուհի Մարիա Թէ՛օդորօվնայի անուանակոչութեան օրը, զինւորական տաճարում կը մատուցվի պատարագ և կը կատարվի գոհաբանական մաղթանք, որի ժամանակ Արսէնալի սարից կը պարպվի 21 Թնդանօթ։

✦ «Արարատի» մէջ կարդում ենք, որ Վեհափառ Հայրապետը սեպտ. 12-ին, Խաչվերացի տօնին, միւռօնօրհնութիւն է կատարելու Էջմիածնում։

✦ Դժբաղդ բժ. Աղամալեանի սոսկալի ոճրագործութեան հանգոյցը դեռ ևս մթութեան մէջ է։ Արդեօք, եղած ցուցմունքը վերջնական են, Թէ դեռ կարող են փոփոխութիւնների ենթարկվել, յայտնի չէ։ Հարցաքննութեան վերջին օրը, «Кавказъ» լրագրի ասելով, պարզվել է, որ սպանութիւնը կատարվել է բացառապէս ռօմանտիքական-սիրային արկածի հողի վրա։ Մարդասպանը՝ Արշակ Մարտիրոսեան, ամուսնանալով սրանից 5 ամիս առաջ Թամար Բաղդասարեանի հետ, սկսում է կասկածել, Թէ մի գուցէ գաղտնի մտերմական կապեր կան բժիշկ Եփրեմ Աղամալեանի և իր կնոջ միջև, և որովհետև նա չափազանց սիրում էր իր կնոջը, նրա մէջ ծագում է գժտխային մի ծրագիր, որը և նա ի կատար ածեց զարմանալի սառնասրտութեամբ։ Ըստ երևոյթին, միայն մտի ուժեղ վէրքը խանգարեց Մարտիրոսեանին կտոր-կտոր անել բժիշկ Աղամալեանին։ Ամուսնանալու ժամանակ Արշակ Մարտիրոսեանը օժիտ ստացաւ 3000 ռուբլի, որը և ծախսեց հինգ ամսվայ ընթացքում, ըստ որում մեծ մասը նա կնոջ հետ ճանապարհորդում էր։ Սպանութեան առաջին օրը նա իր գրքանչից ստացել էր հարիւր ռուբլի՝ Մոսկվա գնալու պատրուակով։

✦ Լոյս յուլիսի 21-ի գիշերը Թիֆլիսում տեղաց առատ անձրև, որից եղանակը փոքր ինչ զովացաւ։

✦ Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը ընտրել է մի մասնաժողով՝ Օրբելեանովսկայա փողոցի հրդեհից տուժածներին օգնելու գործը կազմակերպելու համար։ Վարչութիւնը մտադիր է գումարել ձայնաւորների արտակարգ նիստ և խնդրել՝ յատկացնել մի գումար քաղաքի միջոցներից հրկիզեալների օգտին։

✦ Այս տարվայ օգոստոսին Պետերբուրգում առևտրի մինիստրի նախագահութեամբ կայանալու է մասնագէտ անձերի խորհրդակցութիւն Կովկասի մարգանէցի արդիւնաբերութիւնը լաւ հիմքերի վրա դնելու միջոցներ որոնելու հարցի մասին։

✦ Թիֆլիսի դատաստանական պալատի կարգադրութեամբ դադարեցվեց «Մօգզաուրի» (Ուղևոր) շաբաթաթերթը։ Խմբագիր-հրատարակիչ Կ. Փ. Մգելաձէն ենթարկվելու է պատասխանատւութեան։

✦ Յուլիսի 20-ին Քաշվէթի ս. Գէորգ եկեղեցում կատարվեց վրացի գրող հանգուցեալ Իլիա Ճաւճաւաձէի (Խօնելի) մահվան 10-ամեակի առիթով հոգեհանգիստ, ներկայութեամբ մամուլի ներկայացուցիչների և հասարակական գործիչների։

✦ Իր գոյութիւնը դադարեցրեց Քութայիսում հրատարակվող „Кутаисскій Листокъ“ թերթը։

✦ Մեծ-Ղարաքիլիսայից մեզ հաղորդում են, որ ամառային դասընթացքներում ներկայումս պարապում են 35 հոգի։ Աշակերտները մասնագէտների ղեկավարութեամբ պատրաստում են իւղ, ֆրանսիական պանիրներ (բրի, կամամբեր), բակշտէյն, չանադ-պանիր, չէչիլ, կեֆիր, կումիս և այլն։ Այդ արդիւնքների մեծագոյն մասը սպառվում է Ղարաքիլիսայում։ Դասախօսութիւնները և գործնական պարապմունքները շարունակվելու են մինչև օգոստոսի 15-ը։ Աշակերտները իրանց ուսման վերջին երկու շաբաթվայ ընթացքում պէտք է կրկնեն իրանց սովորածը։ Ինչ վերաբերում է մաչկակարութեան արհեստանոցին, նա առաջ է տարվում որոշ սիստեմով։ Սովորողների Թիւն է 36։ Նրանք բաժանված են երեք խմբի, որոնք հերթով պարապում են վարպետի ղեկավարութեամբ։

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

✦ Յուլիսի 20-ին, երեկոյեան ժամը 6-ին Թիւրքահպատակ Գէորգ Մկրտչեան Պրիչեանցը (առևտրական) և Մանթաշեանի առևտրական դպրոցի աշակերտ Վարդան Խաչատրեանցը, որոնք ապրում են Օրբելիանօվսկայա փողոցում, № 36 տանը, յայտնեցին ոստիկանութեան, որ այդ փողոցում եղած մեծ հրդեհի ժամանակ Պլատօն Սեխրալաձէ բնակարաններից իրերը դուրս բերելիս յափշտակեց առաջինից 30 ռուբլիանոց արժեցող կարի մեքենան, իսկ երկրորդից 20 ռուբլու սպիտակեղէն։ Ոստիկանութեան գործակալների ձեռք առած միջոցների շնորհիւ յիշեալ Սեխրալաձէն ձերբակալված է։

✦ Յուլիսի 20-ին, ցեր. ժամը 1-ին, գիւղացի Վիկտօր Պատտէրը, որ ապրում է Կրասնոգօրսկայա փող. № 3 տանը, յայտնեց ոստիկանութեան, որ նրա բացակայութեան ժամանակ անյայտ անձեր գողացել են 274 ռուբլու իրեղէններ։ Կասկածը Պատտէրը յայտնեց նոյն տան դռնապան Համբարձում Ներսիսեանի և № 6 տան դռնապան Սահակ Յովհաննիսեանի վրա, որոնք արդէն ձերբակալված են։

✦ Յուլիսի 20-ին, երեկ. ժամը 8-ին, ոստիկանութիւնը ձերբակալեց Ստաւրօպօլի գաւ. բնակիչ աքսորական Կօնստանտին Իգնատիէվին, որ ենթարկվում է պատասխանատւութեան։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԹԱՏՐՕՆԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

✦ Առաջիկայ սէզօնի համար վրաց դրամատիկական ընկերութիւնը պատւիրել է նոր դէկօրացիաներ։

✦ Ծիաթուրայի վրաց դրամատիկական ընկերութիւնը որոշել է բաժնեթղթեր բաց Թողնել և հաւաքված դրամով Թատրօն կառուցել։

✦ Կառավարութիւնը արգելեց Գարտէվալդէի «Ժամանակիրների երգերը», որի իրաւունքը ստացված էր ներքին գործերի մինիստրութիւնից։

✦ Ռուսաստանում հիմնվում է բեմական արուեստի բարձրագոյն ճեմարան։

✦ Մ. Գօրկին գրել է «Հերոս» անունով մի նոր դրամա։

✦ Յունիսի 14-ին հիմք պիտի դրվէր էստօնական Թատրօնի, որի առիթով պիտի արտասանվէին էստօնական լեզուով ճառեր. բայց որովհետև կառավարութիւնը պահանջեց, որ ճառերը ռուսաց լեզուով արտասանվեն, այդ պատճառով էլ էստօնցիները առժամապէս հրաժարվեցին այդ մաքից։

✦ Բրիւսէլի համաշխարհային ցուցահանդէսում դրված է ի ցոյց „Dea Kolona“ կոչված դաշնամուրը, որը նուագում է երեք ջութակ, որի արձակած ձայնը լսողի վրա Թողնում է այն տպաւորութիւնը, իբր ամբողջ օրկէստր է նուագում։ Դաշնամուրը գնահատված է 10,000 ֆրանկ, որի հնարողը 20 տարի շարունակ աշխատել է այդ գործիքը կատարելագործելու վրա։

✦ Պարսկաստանի խնամակալի կարգադրութեամբ պիտի խաղացվեն Մօլիէրի պիեսները, որը Թարգմանել է Մուզաֆֆէրէդդին շահի օրով ֆրանսիացի Հօլմէնը։

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

«Հայ գրողներ», Բ. հատոր, կազմեցին Ղ. Աղայեան, Յ. Թումանեան և Վ. Փափազեան, Թիֆլիս, 1910, գ. 2 ր.։

«Հայ գրողների» ներկայ երկրորդ հատորը, որ բաղկացած է մեծադիր 812 երեսից, պարունակում է իր մէջ Թիւրքահայ գրողների երկասիրութիւնների նմուշներ։ Յիշատակված են 55 գրողներ։

Ներկայ հատորի կազմելու տրամադրութիւնը և չափը բոլորովին տարբերվում են Ա. հատորի հանգամանքներից։ Թիւրքահայ գրողների վերաբերմամբ կազմողները աւելի անաչառ են եղել քան ռուսահայերի։ Եւ եթէ ներկայ հատորի կազմութեան սկզբունքով խմբագրված լինէր առաջին հատորը, անշուշտ այնտեղից դուրս մղված չէին լինի մի շարք անուններ։

Առաջ բերված նմուշները մեծ գաղափար չեն տալիս «մայրենի գեղեցիկ դպրութեան» աշխատաւորների և նրանց երկերի մասին, բացի մի քանի վաղուց մեզ յայտնի անուններից։

Այնուամենայնիւ ժողովածուն կը շարժի որոշ ասուիճան հետաքրքրութիւն, որովհետև այն անձերը, որոնք ծանօթ չեն արևմտեան հայերի աշխատութիւններին, կը գտնեն նրանց մի մասը ներկայ հատորի մէջ։

Կազմողները գետեղել են մի օտարոտի, կրիտիկայի չը դիմացող առաջաբան, որը գործում է մի տեսակ մեղայականի տպաւորութիւն այն նկատողութիւնների առիթով, որոնք լոյս տեսան առաջին հատորի մասին։ Կազմողները կարծում են, թէ իրանց բերած նմուշներով է լեզու ստեղծվել ու ստեղծվում։ Գրականութեան զարգացումը, լեզուի մշակութիւնը միատեսակ ուղիով չեն գնացել բոլոր ազգերի մէջ և կազմողները ըստ երևոյթին բաւականաչափ չեն պարզել այդ զարգացման և մշակութեան բնաւորութիւնը հայերի մէջ։

Ա. Ք.

ՆՈՐ ՍՏԱՑՎԱԾ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1) «Հայ գրողներ» (Բ. մաս, Թիւրքահայ գրողներ), կազմեցին Աղայեան Ղ., Թումանեան Յովհ., Փափազեան Վ., պատկերազարդ, Թիֆլիս, 1910 Թ., էջ 812, գ. 2 ր.։ 2) «Դաշնկեր», Բ. տարի, կազմեցին Արշ. Ջիլինկարեան և Տիգ. Ռաշմաճեան, պատկերազարդ, Թիֆլիս, 1910 Թ., էջ 130, գինն է 60 կ. (կազմած)։ 3) «Խոստաբուծութիւն», կազմեց Ն. Սիմէօնեանց, պատկերազարդ, Թիֆլիս, 1910 Թ., էջ 55, գ. 20 կ.։ 4) Պոտապենկօյի «Ոսկէ շղթայած», փոխադր. Յակ. ք. Սաւիկեանի, Թիֆլիս, 1910 Թ., էջ 93, գ. 25 կ.։ 5) Մամիկոն Լոռեցեանի «Ղզախեցի Ալէքը», վէպիկ, Թիֆլիս, 1910 Թ., էջ 31, գ. 10 կ.։ 6) Ն. Կարցովի «Երեխաների կապրիզներն ու դիւրագրգռութիւնը», Թարգմ. Մ. Սահակեանի, Թիֆլիս, 1910 Թ., էջ 63, ձրի յաւելուած «Հասկեր» ամսագրի։ 7) «Արարատ» ամսագրի № 6 (յունիս), Էջմիածին, 1910 Թ.։ 8) «Հասկեր» մանկական ամսագրի № 6—7 (յունիս-յուլիս), Թիֆլիս, 1910 Թ.։ 9) Արշ. Ա. Ալպօյաճեանի «Պոլկարաց պատմութիւնը անոնց ծագումէն մինչև մեր օրերը», Վառնա, 1910 Թ., էջ 44, գ. 50 սանտիմ։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, 21 յուլիսի

Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը շնորհակալութիւն է յայտնում բոլոր այն անձանց, ընկերութիւններին և հաստատութիւններին, որոնք ցաւակցութիւն յայտնեցին ամենայարգելի իշխան Վ. Ն. Չերքէզովի մահվան առիթով։

Քաղաքագլխի պաշտօնակատար՝

Ա. Խատիսեան

—

Գանձակ, 16 յուլիսի

«Մշակի» № 149-ում կարդացի Գանձակից Սարգսի «Կորիւնապատն առանց ջրի» Թղթակցութիւնը։

«Մի ամիս է, ինչ Կորիւնապատին Թոյլ չեն տալիս Գանձակի սրտի վրա աջ ու ձախ վազող ջրերից օգտվելու»—գրում է Սարգսը։

Թղթակից Սարգսը եթէ լաւ հետազօտած լինէր Գանձակ քաղաքի այգիները, որոնք գտնվում են աւելի Թշուառ դրութեան մէջ, անշուշտ ի նկատի չէր ունենայ իր յօդուածում միայն Կորիւնապատը և չէր բողոքի Գանձակի այգետէրերից, որոնք զլանում են մաս հանել իրանց ջրերից Նորաշէն արուարձանին, որ շարունակ ամբողջ «չորս տարի» օգտվել է Զօլակ գետակից, իսկ այս վերջին «երկու» տարին զրկվել է այդ իրաւունքից։ Պատճառն ինչ է, հարց է տալիս Թղթակիցը. այսպիսի աննպաստ հանգամանքներում ինչ կարող է անել գանձ սկսցի հայ այգետէրը միայնակ։

Ուշագրաւ է նաև մի «փոքրիկ» վրիպակ, որ դուրս է սպրդել Սարգսի գրչի տակից. նա, չը գիտեմ ինչ աղբիւրների հիման վրա, գնահատում է Կորիւնապատի խղճուկ բանջարանոցները հարիւր հազարներ. ճիշդ է, անկարելի է ուրանալ, որ կորիւնապատցին ոչ մի ջանք չէ խնայել զարգարելու և բարգաւաճ դրութեան մէջ դնելու իր դրան առաջ գտնվող բանջարանոց-պարտիզակը. սակայն զարմանալի է, թէ ինչպէս դրանց գինը տասնեակ հազարներից հասաւ մի այդպիսի հսկայական հարիւր հազարների։

Այս բոլոր սասծներից յետոյ պէտք է աւելացնել և այն, որ նա՝ Սարգսը օրը ցերեկով աղաւաղում է ճշմարտութիւնը. դրան իբր փաստ կարող է ծառայել Կորիւնապատի գոյութեան 4 տարին 6-ի փոխարինելը։

Գալով այն առարկութեան, թէ «կորիւնապատցին օգտվել է չորս տարի շարունակ Զօլակ գետակից և ոչ մեկը նրան արգելքի նշոյլ անգամ չէ ցոյց տուել», թէ «Գանձակի գետը նոյն գետն է» և թէ «մի քանի վերշօկ ջուր բաց Թողնելով՝ այգիները չեն փչասվի», պատասխանում եմ Սարգսին այսպէս։

Նախ պիտի ասեմ, թէ յիշեալ 4 տարիները եղել են անձրևային և ոչ մի այգետէր ջրի պակասութիւն չէ զգացել, առատօրէն օգտվել են ջրից ի միջի այլոց և կորիւնապատցիք։

Երկրորդ՝ ճիշդ չէ թէ «գետը նոյնն է». ծեմ չէ յայտնի գանձակեցիներից, որ յիշեալ 4 և աւելի տարիները այնքան առատ էր ջուրը, որ յուլիս և օգոստոս ամիսներում անգամ Գանձակ գետի ջրի աւելցուկը աննպատակ հոսում էր կամուրջի տակով քաղաքից դուրս, մինչդեռ այս տարի դեռ յունիս ամսից կամուրջի տակով ոչ մի կաթիլ ջուր չէ անցել, եթէ ի նկատի չառնենք ամսիս 7-ին եկած մի օրով անձրևից առաջացած ջուրը։

Երրորդ՝ թէ «մի քանի վերշօկ ջուր բաց Թողնելով, այգիները չեն փչասվի»։ Զօլակի այգիները ընդամենը 125 դեսեատին են (կամ 2000 չուան), ունեն չորս բաշ (գլուխ) ջուր (մի բաշը 6 վերշօկ է). անցեալ տարիներում քանի որ առատ էին ջրերը, 20—25 օրից յետոյ ջրելու հերթ էր հասնում. այս տարի 42 օրվայ վրա է հերթ հասել ջրի սակաւութեան պատճառով. թէ ինչ դրութեան են հասել այգիները ուշ ջրվելու պատճառով, նոյնպէս և քաղաքում գտնվող պարտէզները՝ անկարող եմ նկարագրել. Ջրի պակասութիւնը ընդհանուր է։ Հինգ-վեց հարիւր ծխերից բաղկացած կորիւնապատցիք, որ դեռ շարունակում են եկեղեցապատկան ընդարձակ հողերի վրա տների և պարտէզների կառուցումը, որ շատ շուտով, ինչպէս տեսնում ենք, հազար ծխերից անցնելու է. յոյս չը պիտի դնեն և իրաւունք էլ չունեն առանց այն էլ ջրի ծարաւ Զօլակի այգիների վրա։ Սարգսի խնդրած «մի քանի վերշօկ ջուրը» հարիւրաւոր դեսեատիններին, ինչ կարծիք, բաւականութիւն չի տայ... Նա շատ լաւ գիտէ, որ «չարաբաստիկ այդ մի քանի վերշօկ ջուրը» ապագայում կորիւնապատցիների և Զօլակի այգետէրերի միջև երկպառակութեան և տարաձայնութիւնների առիթ միայն կարող է լինել։

Կորիւնապատցիք իրանց սեփական ջուրը պիտի ունենան Գանձակի գետի ընդհանուր ջրերից և ոչ թէ Զօլակի այգիներից, որոնք առանց այն էլ տառապում են ջրի սակաւութիւնից։

Գանձակեցի

ԵԿԵՂԵՑՈՒ ԲԱՐԵԿԱՐԳՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐՑԸ

Քանի որ այս խիստ կարևոր հարցի մասին մաքերի փոխանակութիւնը դեռ ևս շարունակվում է, մենք էլ կը կամենայինք մեր կարծիքը յայտնել։ Գուցէ դա կարող է առիթ տալ մաքերի նոր փոխանակութեան աւելի բազմակողմանի քննադատութեան։

Եկեղեցին կարելի է բարեկարգել երկու բոլորովին տարբեր մաքով. կարելի է 1) մաքրել եկեղեցին Նոր-Կտակարանի՝ քրիստոնէութեանը խորթ ծէսերից և վարդապետութիւններից, և կարելի է՝ 2) «հին քրիստոնէական աշխարհհայեացքի փոխարէն նորը կազմել, արդի ժամանակի պահանջների և հասկացողութեան համաձայն» (տես «Մշակ» № 154 Ե. Տէր-Մինասեանի յօդուածը)։

Պարզ է, որ այդ երկու ուղղութիւնները միմեանց բոլորովին հակառակ են, թէև կարող են նոյն անունը կրել։

Եթէ մենք կամենում ենք մեր եկեղեցին բարեկարգված տեսնել այն մաքով, որ դա լինի զուտ քրիստոնէական մի եկեղեցի՝ զուտ քրիստոնէական հոգով, այն ժամանակ հարց է գալիս, թէ որտեղ գտնենք այն քրիստոնէութիւնը, որ կարող է մեզ որպէս տիպար ծառայել։

Այդ հարցին կարելի է տալ միայն մի պատասխան։

Քրիստոնէութիւնն իր մաքուր, անխառն վիճակին մէջ տեսնելու համար պէտք է դիմել Քրիստոսի և առաքեալների վարդապետութեանը, որը մենք գտնում ենք միայն Նոր-Կտակարանի մէջ։

Արդ՝ ի՞նչ տարբերութիւն կայ այդ քրիստոնէութեան և ներկայ քրիստոնէութեան մէջ։

Անհուն տարբերութիւն։

Ներկայ քրիստոնէութիւնը կայանում է որոշ ձգմերի և մանաւանդ որոշ ծէսերի և արարողութիւնների մէջ՝ առանց ամենափոքր ազդեցութիւն անգամ ունենալու եկեղեցու անդամների մասնաւոր կամ հասարակական կեանքի վրա։

Նախնական քրիստոնէութիւնը չունէր փառաւոր տաճարներ, պատարագներ, հոգեհանգիստներ, սրբերի պաշտամունք, պատկերապաշտութիւն, եկեղեցական զգեստներ, պապեր, կաթողիկոսներ, պատրիարքներ և այլն, և այլն։

Բայց նա ունէր կեանք, Աստուծուն և մերձաւորին նուիրված մի կեանք, որից բոլորովին զուրկ է մեր այժմեան քրիստոնէութիւնը։

Առաքեալների ժամանակ եկեղեցու պաշտօնեաների գործն այն էր, որ նրանք շրջում էին քաղաքից քաղաք և գիւղից-գիւղ Քրիստոսի աւետարանը քարոզելու համար, շրջում էին—նաև առաքեալները, այո, նոյնիսկ Քրիստոս—ոտով։

Իսկ թէ ինչ գործով են զբաղված մեր այժմեան եկեղեցականները, դա յայտնի է բոլորին, գրելու պէտք չը կայ։

Բուն տարբերութիւնը նախնական և ներկայ քրիստոնէութեան մէջ կարելի է հետևապէս հասկանալի դարձնել հետևեալ օրինակով։

Նախնական քրիստոնէութիւնը թէև աղքատ և ատված ու արհամարհված է, բայց այնուամենայնիւ կենդանի և կենդանարար մի էակ։

Ներկայ քրիստոնէութիւնը ոսկով, արծաթով, թանգագին քարերով, փառաւոր հագուստներով զարդարված է։

Բայց ի՞նչ են արդեօք այն «արդի ժամանակի պահանջները և հասկացողութիւնները», որ նախկին վարդապետ Երուանդ Տէր-Մինասեանը յիշում է իր յօդուածներից մի քանիսի մէջ. արդեօք դրանք ըստ Նոր-Կտակարանի քրիստոնէական մաքուր, զուտ հոգևոր հասկացողութիւննե՞ր են թէ հին հեթանոսական գաղափարներ, որ ներկայումս տարածվում են «քրիստոնէական պանթէիզմ» անուան տակ։

Գոնէ Պճիկեանը իր յօդուածներից մէկի մէջ գրել էր, որ Երուանդը պանթէիստ է. իսկ Երուանդը իր մասին տրված այդ վկայութիւնը ոչ մի բառով չը հերքեց։

Այդ ուղղութեան հետևող եւրոպացի մի աստուածաբան նորերս իր խօսած ճառերից մէկի մէջ ասել է.

— Ճշմարիտ Քրիստոսին մարդ ամենից շուտ գտնում է այն աստուածային հոգու մէջ, որը դարերի ընթացքում միշտ առաջ է շարժվում։

Բայց ուսումնասիրեցէք այդ «դարերի ընթացքում միշտ առաջ շարժվող» հոգու արտայայտութիւնները իր տուած պտուղների մէջ, և դուք կը գտնեք հետևեալ միմեանց հակասող և միմեանց թշնամի արդիւնքները—մահմեդականութիւն, կաթոլիկութիւն, բողոքականութիւն, բանականութեան պաշտամունք, զուտ անկրօնութիւն, բարիականութիւն, բուդդայականութիւն (ներկայումս Գերմանիայում) և այլն և այլն, առաջ եկած ամեն մէկն իր ժամանակի և տեղի պահանջների և հասկացողութիւնների համաձայն։

Եթէ կամենում ենք քրիստոնէութիւն ունենալ և քրիստոնեաներ լինել, պէտք է մի կողմ թողնենք ամեն ուրիշ բան և վերադառնալ քրիստոնէութեան միակ մատեանին—նոր-կտակարանին—և նրա մէջ որոնենք այն բարեկարգված եկեղեցու տիպարը, որ կարող է մեր ժողովրդին իր ներկայ հոգևորապէս խոր ընկած վիճակից ազատել։

«Արդի հասկացողութեան համաձայն» եղած կրօնը զուտ քրիստոնէութիւն լինել չէ կարող և ոչ էլ կարող է մեր հոգևորականութիւնը և մեզ հոգևորապէս բարձրացնել մեր ներկայ դրութիւնից։

Առայժմ այսքան։ Մ. Դերձակեան

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԻ ԹՌՈՒՑԻԿ ԱԿՆԱՐԿ ԲՐԻՒՍԷԼԻ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԻՍԻ ՎՐԱ

Բէլգիական փոքրիկ երկիրը ճանապարհների հաղորդակցութեան կողմից առաջնակարգ տեղերից մէկն է բռնում. նրա ցամաքային ճանապարհների երկարութիւնը մօտ 25,000 կիլոմետրի է հասնում, իսկ ջրանցքներինը մօտ 2200 կիլ.։ Բէլգիայի վաճառականական և տնտեսական արագ զարգացման մեծ զարկ է տալիս նաև Անվերսի աշխարհահռչակ նաւահանգիստը, որ հնարաւորութիւն է տալիս աշխարհի բոլոր ազգութիւնների հետ շփվելու։ Երկրի ինդուստրիայի ամենամեծ տեղը բռնում է հանքային արդիւնաբերութիւնը, որի մէջ աչքի են ընկնում ածխահանքերը, որոնք իւրաքանչիւր տարի մատակարարում են մօտ 22 միլիօն տոն ածուխ։ Պակաս տեղ չեն բռնում, երկաթի, արճիճի, ցինկի և նամանաւանդ պղնձի և այլ հանքային արդիւնաբերութիւնները. այս հանքերի մեծ մասը, ստացվելով զանազան երկրներից, երկրի զանազան անկիւններում հալվում և, իբրև պատրաստի նիւթ, արտահանվում է զանազան շուկաներ։ Երկիրը ամբողջապէս ծածկված է գործարաններով, բարձր ծխնելոյզների սև մուրը և ծուխը իր օձապտոյտ ոլորումներով ամեն տեղ աչքի է ընկնում և երբեմն իսկ արգելք է դառնում մի պայծառ ջինջ երկինք տեսնելու։ Մի խօսքով բանւորական, վաճառականական, ինդուստրիական կեանքը եռում է այստեղ իր բոլոր թափով։ Այս բոլորը աւելի է աչքի ընկնում, որովհետև երկիրը փոքր լինելով՝ բոլոր այդ ինդուստրիական գործարանները համարեա կենտրոնացած են մէկը միւսից ոչ հեռու. ճանապարհների և երկրի ինդուստիական զարգացման վրա կանգ առնելուս միակ նպատակն էր ցոյց տալ այս երկրի տնտեսական չափազանց զարգացման մասին, որ իւրաքանչիւր՝ ցուցահանդէսը այցելողի աչքին է ընկնում պարզապէս։

Ցուցահանդէսը գտնվում է Բրիւսէլի ամենագեղեցիկ անկիւններից մէկում, անտառով շրջապատված։ Կարճ ժամանակամիջոցում պատրաստված գեղատեսիլ աւազանները իրանց հմայիչ շատրուաններով, ծաղկազարդ պարտէզներով, գեղարուեստական արձաններով փաղաքշում են այցելողի աչքերը։ Նամանաւանդ երեկոները, երբ բազմագոյն էլեքտրական կրակները աղամանդանման ցոլքերով շլացնում են դիտողին։ Ամեն քայլափոխում նորութիւն, ամեն հայեացքիդ գեղեցկութիւն և հմայք։ Գեղատեսիլ և հմայիչ են զանազան ազգութիւնների գեղարուեստական շինութիւնները իրանց առանձնայատկութիւններով։ Կարճ ժամանակամիջոցում, անտառի այս անմարդաբնակ վայրը մի միջազգային ամենաեռուն քաղաք է դարձած. մարդիկ կարծես իրանց բոլոր հոգսերը, ցաւերը մոռացած՝ շրջում են ուրախ, զուարթ, քաղցրահնչիւն օրկէստրների ներդաշնակ ձայների նուագի ուղեկցութեամբ։ Առաջին անգամ ցուցահանդէս մտնելով, այցելողը իսկոյն տեղափոխվում է մի ինչ-որ երազական նոր աշխարհ։ Մուտքի մօտ տեղաւորված են հին Բրիւսէլի շինութիւնները իրանց ամբողջ միջնադարեան բնաւորութեամբ։ Ամեն ինչ այս մասում այցելողին յիշեցնում է միջին դարերի մի քաղաք, նամանաւանդ շինութիւններն իրանց առանձնայատուկ ֆասադներով, փողոցները նեղ, ծուռ ու մուռ անցքերով շրջապատված. կարճ ժամանակամիջոցում այս փոքրիկ քաղաքամասը կարծես յանկարծ յարութիւն է առել իր միջնադարեան բոլոր սովորութիւններով։ Այստեղ է, որ ժողովուրդը, յոգնելով ցուցահանդէսի իրերը դիտելուց, մոռանալով ամեն ինչ, զուարճանում է ամեն կերպ։ Այստեղ կարելի է տեսնել բէլգիացի ուրախ ժողովրդի տրամադրութիւնը, որ մինչև ուշ գիշերը մնում է խռնված և ցերեկվայ յոգնածութիւնը միայն մղում է նրանց դէպի տուն՝ պարելով, երգելով և թռչկոտելով։

Այս հին քաղաքի տիպարի կողքին, ինչպէս կոնտրաստ, տարածվում է բէլգիական բաժնի հսկայ պաւիլիօնը իր գեղատեսիլ արձաններով։ Բէլգիական մասը միայն բռնում է մօտ 60,000 քառակուսի մետր, որից 20,000-ը մեքենագիտական բաժանմունքն է։ Բէլգիական այս բաժնում մօտ 6000 ցուցադրողներ (exposents) են մասնակցում, զանազան խմբերի բաժանված, դասաւորված սիստեմատիկ կերպով, զարդարված յարմար և գեղատեսիլ, որ դրանով ներկայացնում են բէլգիական երկրի արհեստական, անհատական, սօցիալական ույժերի հսկայական և պատկառելի մի ցուցարան։ Բէլգիայի գիւղատնտեսական, ինդուստրիական, վաճառականական զօրութիւնը արտայայտվում է այդտեղ իր բոլոր ձևակերպութիւններով. այցելողը տեսնում է, որ Բէլգիան աշխարհի արդիւնաբերութեան մէջ բռնում է մի խոշոր և պատկառելի տեղ։ Այդ ցուցահանդէսը ցոյց է տալիս Բէլգիայի տնտեսական մեծութիւնը և նրա աղբիւրների հարստութիւնը։

Անցնելով շարէ շար դրված, գեղեցիկ կերպով զարդարված պաւիլիօնների մօտով, ամեն քայլափոխում մի նորութիւն գրաւում է այցելողին, կամ ի ցոյց դրված գեղատեսիլ իրերը, զարդերը, կահ-կարասիները, գեղարուեստական հմայիչ արտադրութիւնները, կամ բանող մեքենաներն իրանց բանւորներով, որոնք անցորդի աչքի առաջ արագ կերպով պատրաստում են և ցոյց են տալիս զանազան արտադրութիւններ կամ արուեստագիտական իրեր։ Անհնար կը լինի մեզ այստեղ մէկ-մէկ կանգ առնել այդ մանրակրկիտ և զանազան նորագոյն աշխատանքների ձևի վրա. նրանց թիւը անհամար է։

Ամեն կողմ կեանքը եռում է այս միջիւնային վայրում, աշխատանքի և մարդկային հանճարի արդիւնքը զմայլեցնում է անցորդին ամեն մի քայլափոխում։ Այս մանր ցուցադրված պաւիլիօններին հետևում է տեղաւորված գիտութեան և հանճարի վայրը՝ մեքենաների բաժինը։ Այստեղ դիտողը արդէն շուարում է. հսկայական մեքենաների անիւների պտոյտը, նրանց շուշը, վզզոցը, չխչխկոցը և շարժումը մի ահռելի քաոս են ներկայացնում։ Այստեղ միայն դիտողը տեսնում է մարդու ընդունակութեան չափը և կեանքի կռուի հսկայական միջոցների ներկայացուցիչները։ Տեսարանը պատկառելի և վեհ է, մինչև իսկ՝ գլուխ պտոյտ տալու չափ շփոթիչ։ Աւտոմատիկ մեքենաները, էլէվատորները իրանց գնալ-գալով, անդադար իրանց ֆունկցիաները կատարելով, շոգեշարժները իրանց մեծ ույժով, էլեքտրաշարժները իրանց սարսափեցնող փայլատակներով, գազօմօտօրները իրանց հապճեպ պտոյտներով, հսկայ կօլօսալ վէնտիլեատօրները և soufleur-ները իրանց դանդաղ, պատկառելի շրջաններով, ջրաբաշխական ահռելի մեքենաները, փոքրիկ արագաշարժ condensateur-ները իրանց վզզոցներով, մի խօսքով մեքենայական աշխարհը իր ամբողջ թափով այցելողին մի րոպէ ապշեցնում, քարացնում է տեղն ու տեղը։ Մարդ չը գիտէ որի՞ն հետևի, որի՞ն նայի։ Այստեղ է նաև նորագոյն ձևով շինված chauder-ը, որ աւտօմատիկ կերպով էլէվատորների միջոցով ստանում է ածուխ, դատարկում, լցնում հնոցը, վառում, փակում և դարձեալ անվերջ կրկնում իր գործողութիւնը առանց յոգնելու։

Փա՜ռք գիտութեան, փա՜ռք հանճարին։

Յով. Կարապետեան

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

Էնզէլի, 17 յուլիսի

Պարսից Աստարայում հինգօրեայ կարանտին է նշանակվել խոլերայի պատճառով։ Պարսկաստան մուտք գործող շոգենաւերը դեզինֆէկցիայի ենթարկվելու են խոլերայի պատճառով։

Ակցիզնի չինօվնիկների ագէտ և անփորձ լինելու պատճառով, միշտ թիւրիմացութիւններ են պատահում և շատ անգամ գործը տուր ու դմփոցի հասնում։ Անցեալ օր չինօվնիկների և մի յոյն խանութպանի միջև վէճ ծագելով՝ գործը ծեծի է հասնում, նոյն իսկ ոստիկանները հրացաններ են պատրաստում։

Դժբաղդութիւնը նրանումն է, որ այսօր գործի գլուխ անցածների մեծ մասը ագէտներ և խմաստակներ են, և, շնորհիւ այդ հանգամանքի, տուժում է թէ գործը, թէ ժողովուրդը և թէ ընդհանուր Պարսկաստանի գործառնութիւնը։

Այս վերջերս խաղամոլութիւնը այստեղ ծայրայեղ չափերի է հասել։ Թողնելով կին, երեխաներ՝ շոգենաւերում և հիւրանոցներում մինչև լոյս կարտ են խաղում տեղիս նոյն իսկ աչքի ընկնող մարդիկ և տան իրեր գրաւ դնում։

Մուշաֆիր

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐ. ՀԵՌ. ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

20 յուլիսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Բարձրագոյնս հաստատված հակաժանտախտային յանձնաժողովը որոշեց ժամանակաւորապէս թոյլ տալ բժիշկների պաշտօնները փոխարինել բժշկական ֆակուլտէտների, զինւորա-բժշկական ճեմարանի 5-րդ դասընթացքի ուսանողներով և կանանց բժշկական ինստիտուտի ուսնկնդրուհիներով, ֆէլդշէրների պաշտօնները՝ երրորդ դասընթացքի ուսանողներով և ուսանողուհիներով։

Համալսարանում հանդէսով փակվեցին ժողովրդական ուսուցիչների համար բացված դասընթացքները, որոնք տևեցին 6 շաբաթ։ Այս տարի դասընթացքներում կային 1014 հոգի երկու սեռից։

Յուլիս ամսվայ ընթացքում Գանգէի վրայով գաղթել են 1445 ֆիններ և 1442 ռուսներ։

ՔԻՇԻՆԷՎ։ Նահանգական ատեանը փակեց հացթուխ բանւորների Քիշինէվի ընկերութեան և Ակկերմանի գործակատարների ընկերութիւնները։

ՌԻԳԱ։ Բացվեց միջազգային լուսանկարչական ցուցահանդէսը։

ՕԴԵՍՍԱ։ «Պոտեմկին» նաւից, որ եկել էր Նիկոլայէվից, վերցրին ժանտախտով հիւանդ մի նաւաստու։

Սանիտարական-գործադիր մասնաժողովը իր արտակարգ նիստում որոշեց՝ նկատի առնելով համաճարակի օրէ-ցօր տարածումը՝ կոչել հասարակական տարրերը, պարտաւորեցնել հացատների, պանդոկների և կալըասի գործարանների տէրերին՝ շինել անթափանցելի յատակներ, աւելացնել չէզոք շինութիւնների թիւը, ուժեղացնել և ապահովագրել բժշկական մարմինը, միջնորդել բարձրագոյն հաստատված հակաժանտախտային յանձնաժողովի առաջ՝ յատկացնել 75,000 ր. կռւելու համար, պատրաստել 1000 մրուակ հակաժանտախտային շիճուկ ձրիաբար պատուաստելու համար։ Երկու օրվայ մէջ հիւանդացան ժանտախտով 5 հոգի։

ՌՈՍՏՈՎ Դ. ՎՐԱ։ Ստեպնայա կայարանի մօտերը տասն զինված մարդ յարձակվեց խոշոր հողատէր Տարաբանովի տնակի վրա, նետեց մի քանի ռումբ, կողոպտեց և փախաւ։ Տարաբանովը վիրաւորված է։ Երեք հոգի կալանաւորված են։

ԿԻԷՎ։ Պետերբուրգից զինւորական քննիչի կարգադրութեամբ ձերբակալվեց նահանգական ինտենդանտութեան նախկին պետ գնդապետ Լուժինսկին։

ՎԵԱՏԿԱ։ Նահանգական ատեանը դատարանին յանձնեց Նոլինի քաղ. վարչութեան նախագահ Պիսարիկովին գէմստվային 10,000 րուբլի և գէմստվօյի ծառայողների 4000 րուբլին վատնելու համար։

ԿՕՊԷՆՀԱԳԷՆ։ Վախճանվեց խաղաղութեան դանիական լիգայի նախագահ Բասմասէնը։

ՎԱՐՇԱՎԱ։ Ս. Ղազարի հիւանդանոցում բժ. Մայինօվսկին փորձեր կատարեց բըժշկելու Էրլիխի «606» պրէպարատով. փորձերը անցան միանգամայն աջող. հիւանդութիւնը արագօրէն չքանում է։

Փակվեց լեհ բժիշկների Վարշավայի ընկերութիւնը։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Բարձրագոյնս թոյլատրվեց, որ Ստոլիպինը ընդունէ Պօլօցկի պատուաւոր քաղաքացու կոչումը։

Երէկ անձնասպան եղաւ ներքին գործերի մինիստրի խորհրդի անդամ հօֆմէյստէր Տօլստօյը, 73 տարեկան։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
Հիմնված 1880 թ.
(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից
ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ՝
Բ. Ա. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հ.։
Կ. Մ. ՋԻԿՕՎԱՆԻ—9½—11 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային։
Ջ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.։
Ն. Տ. ՄՈՒԼԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւ.։
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներակ., վիրաբուժութեան և միզասեռ. հ.
Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.։
ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ Պ. Ս. ՋԻԼԲԵՐՇԱՑ—12½—1½ ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.։
Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հիւ.։
Բ. Գ. ԱՂԱՍԱՐԵԱՆ—1½—2 ժ. ներքին և երեխայոց հ.
ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ՝
ԿԻՆ ԲԺԻՇԿ Պ. Ս. ՋԻԼԲԵՐՇԱՑ—6—6½ ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.։
Ի. Ֆ. ՄԱՐՑԻՇԵՎՍԿԻ—6—7 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.։
Վճարը 50 կ.։ Չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան
103. 0—78

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
ՎԱՀԱՆ ԱՐԾՐՈՒՆԻ
Ամառը գտնվում է ՊԵԱՏԻԳՕՐՍԿՈՒՄ (Կովկաս. հանք. ջրերում), որտեղ ընդունում է հիւանդներին մինչեւ սեպտեմբեր։ Верхній бульваръ, д. кн. Гирей.
(ե. հ. կ.) 565. 0—29

ԲԺԻՇԿ
Գ. Յ. ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ
Ներքին եւ վիրաբուժական (խիրուրգ.) հիւանդութիւններ.
Ընդունելութիւնը (առաւօտեան ժ. 11—1. (երեկոյեան ժ. 5—7.
Արտա-Արադսկայա, տուն Միրիմանովի։
(ե. հ. կ.) 725. 100—18

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Քուրթայիսի Հայոց ծխ. երկդասեան երկսեռ դպրոցի համար հարկաւոր է
ՄԻ ԱՒԱԳ-ՈՒՍՈՒՑԻՉ
500 րուբլի ռոճիկ, սենեակ, վառելիք, լուսաւորութիւն և ծառայ.
ԵՒ ՄԻ ՎԱՐԺՈՒՀԻ,
որը ծանօթ լինի մանկական պարտիզի դասաւանդութեան եղանակին. 450 ր. ռոճիկ։ Ցանկացողները խնդրի հետ պէտք է ներկայացնեն ծառայութեան համար փաստագրեր և աւարտման վկայականներ կամ պատճէններ։ Հասցէն՝ Кутаисъ, Полицейская. Попечителю П. Н. Рафаелову.
(ա. օ.) 852. 2—1

Օգոստոսի 1 ից Թիֆլիսում բացվում է
„ՊԵՍՏԱԼՕՑՑԻ"
անուանով գրախանութ, գեղարուեստական ու դասական պիտոյքների բաժիններով։
Միխայլօվսկի պրօսպէկտ, տուն № 99. Օտար քաղաքներից դիմել՝ Тифлисъ, Михайловскій пр., д. № 99. Книжный Магазинъ „Песталоцци".
(կ. հ.) 841. 2—2

Լոյս տեսաւ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՍՒ.-Ք. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆԻ
Հայոց եկեղեցու համառօտ պատմութեան դասագիրքը
Երրորդ տպագրութիւն, բարեփոխած ու պատկերազարդ։ Գինը 50 կ.։ Վաճառվում է Թիֆլիսի բոլոր գրավաճառների մօտ։
(ե. հ.) 849. 2—2

Լոյս տեսաւ
ԱՐՇԱԿ ՉՈՒԼԽԿԱՐԵԱՆԻ և ՏԻԳՐԱՆ ՌՍՏՄԱԺԵԱՆԻ
ԴԱՍԸՆԿԵՐ Բ. ՏԱՐԻ
Մէջ ընդ մէջ կան ձեռագիր յօդուածներ արտագրութեան և ուղղագրական որոշ կանոնների համար։
ԿԱԶՄԱԾ 60 ԿՕՊ.
ԴԱՍԸՆԿԵՐ Ա. տարի (այբբենարան-ընթերցարան)
ԿԱԶՄԱԾ 50 Կ.։
Պահեստը «Գուտտէնբէրգ» գրախանութում, Թիֆլիս։ Գումարով առնողներին զեղջ 20%, գրավաճառներին՝ 25%։
(շ. հ.) 827. 2—2

ԱՐՄԱՒԻՐԻ հայոց դպրոցներին հարկաւոր են միջնակարգ կրթութեամբ
ՓՈՐՁՎԱԾ ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻՆԵՐ
եւ
ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐ
բոլոր առարկաների համար։
Ուսուցչուհիների շաբաթական դասերի թիւը 20, իսկ ուսուցիչներինը 24։ Դասագինը 30 րուբլի։ Էջմիածնի ճեմարանի ընթացաւարտներին տարեկան 200 ր. աւելի։ Ձեռագործի ուսուցչուհու համար առանձին պայման։
Ցանկացողները թող փութան դիմել հոգաբարձութեան. Армавиръ, Кубанск. обл. Попечительству Армянскихъ Церковно-Приходскихъ школъ.
(ա. օ.) 848. 3—3

ՆՈՐ ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ

Աբեղեան Արս. (ըստ Իվանօվի, Կրուբերի և ուր.), Աշխարհագրութեան դասագիրք. Բ. մաս. Ասիա, Աֆրիկա, Ամերիկա և Աւստրալիա (5-րդ տարվայ դասընթաց)։ Բ. տպ. թ. 1910. . . . . 65 կ.
Աբեղեան Ման. Տարրական քերականութիւն։ Ստորին դասընթաց։ Գ. տպ. 1910 թ. 35 կ.
Լիսիցեան Ստ., Թումանեան Յ. եւ Շանթ Լ. «Լուսաբեր» Ա. տարի, գ. տիպ. թ. 1910 30 կ.
» » » «Լուսաբեր» Բ. տարի, գ. տիպ. թ. 1910 45 կ.
» » » «Լուսաբեր» Գ. տարի, գ. տիպ. թ. 1910 55 կ
» » » «Լուսաբեր» Դ. տարի, գ. տիպ. թ. 1910 65 կ
Տէր-Միրաքեան Յ. Հարտման Ռուզամի՝ Իրաշրջանների վերածված թուաբանական խնդիրների ժողովածու։ Գ. տարվայ դասընթացք։ Բարեփոխ., Բ. տիպ. թ. 1910 30 կ.
Միակ պահեստը «Գիր» գրավաճառանոցում (Վէլիամինօվսկայա փող. № 7)։ Գրավաճառներին և դպրոցներին զեղջ։
855. 1—1

Բ. Հ. Կ. Միութեան Կրթական Բաժինը հրաւիրում է իր խնամքին յանձնված շինական միդասեան եկեղեցական-ծխական երկսեռ դպրոցների համար **ՑԵՆՁԱՒՈՐ ՎԱՐԺԱՊԵՏՆԵՐ** 420—480 ր. և **ՎԱՐԺՈՒՀԻՆԵՐ** 360—420 ր. ռոճիկով 12 ամսվայ համար՝ բացի բնակարանից, ծառայից և վառելիքից։ Հաւասար պայմաններում գերադասելի են երգեցողութիւն և ձեռագործ իմացողները։
Ցանկացողներն իրանց խնդիրները թող բարեհաճեն ուղարկել (և ոչ խոստանալ միայն) «Баку. Культурный Союзъ. Школьная Секція» հասցէով իրանց վկայականներով ու ծառայութեան մանրամասն ցուցակներով ոչ ուշ քան օգոստոսի 1-ը։ Հարցը լուծվելու է մինչ օգոստոսի 15-ը։
(կ. հ.) 839. 2—2

Բ. Հ. Կ. Միութեան Կրթական Բաժինը հրաւիրում է Ղափանի Շրվենանց (Դայմաղալու) գիւղի եկ.-ծխական միդասեան երկսեռ դպրոցի համար **մի աւագ-ուսուցիչ** 5—10 տարվայ փորձով. գերադասելի են համալսարանականները և ուսուցչական ինստիտուտ կամ Էջմիածնի ճեմարանաւարտները։ Ռոճիկ որոշվում է 12 ամսվայ համար 720—1200 ր. և սենեակ, ծառայ ու վառելիք։
Այդ առագին է վերապահվում Սեկցիայի Բիւրօյի հաւանութեամբ հրաւիրելու իր երկու աջակիցներին՝ երկրորդ ուսուցչին (420—480 ր.) և վարժուհուն (360—420 ր.)։ Խնդրատուները պիտի ուղարկեն (և ոչ թէ խոստանան ուղարկելու) իրանց վկայականները ու մանրամասն պատճառաբանված ծառայութեան ցուցակները մինչ օգոստոսի 1-ը այս հասցէով. Баку. Культурный Союзъ. Школьная Секція.
(կ. հ.) 838. 2—2

Типографія „Экономія" Большая Ванкская № 3.